

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 56 · 8. mars
Sesjonen 2022–2023

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny vateringsordning med faste vateringstidspunkter. Derfor vil saksreferat og tilhørende vatering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte onsdag den 8. mars 2023 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 56):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:13]: Gratulerer med den internasjonale kvinnedagen!

Representantene Ragnhild Male *Hartviksen*, Siv Mossleth, Marian Hussein og Bård Hoksrud, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter tar nå sete:

For Akershus: Tore *Vamraak*

For Buskerud: Audun Hammer *Hovda*

For Hedmark: Yngve *Sætre* og Bente Irene *Aaland*

For Østfold: Fredrik *Holm*

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra representantene Tellef Inge *Mørland* og Grunde *Almeland* permisjon i tiden fra og med 9. til og med 16. mars, og fra representanten Ingunn *Fossom* permisjon i tiden fra og med 9. til og med 15. mars – alle for å delta i Den interparlamentariske unions 146. sesjon i Manama, Bahrain.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i Stortinget i tiden fra og med 9. til og med 15. mars:
For Aust-Agder: Ramani *Nordli*
For Vest-Agder: Aase Marthe J. *Horrigmo*
For Oslo: Sofie *Høgestøl*

Statsråd Bjørn Arild Gram overbrakte 4 kgl. proposisjoner:

- om endringer i arbeidsmiljøloven (trakassering) og samtykke til ratifikasjon av ILO-konvensjon nr. 190 om avskaffelse av vold og trakassering i arbeidslivet av 21. juni 2019 (Prop. 48 LS (2022–2023))
- om endringer i straffegjennomføringsloven (tilsynsråd for kriminalomsorga) (Prop. 46 L (2022–2023))
- om lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) (Prop. 45 L (2022–2023))
- om endringer i lov om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer (utvidelse av lovens virkeområde) (Prop. 47 L (2022–2023))

Presidenten [10:02:06]: Representanten Ingvild Wetrhus Thorsvik vil framsette et grunnlovsforslag.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [10:02:19]: På vegne av representantene Guri Melby, Grunde Almeland, Ane Breivik, Abid Raja, Alfred Jens Bjørlo og meg selv er det

en stor glede å på kvinnedagen få legge fram grunnlovsforslag om ny § 103, om rett til frivillig å avbryte eget svangerskap.

Presidenten [10:02:38]: Grunnlovsforslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Representanten Bård Hoksrud vil framsette to representantforslag.

Bård Hoksrud (FrP) [10:02:56]: På vegne av Fremskrittspartiets representanter Morten Wold, Sylvi Listhaug og meg selv har jeg gleden av å framsette et forslag om å etablere et utbyggingsselskap for sykehus.

Jeg har også på vegne av representantene Morten Wold, Silje Hjemdal og meg selv gleden av å fremme et forslag om behovet for en nasjonal finansieringsløsning for sjeldne diagnoser.

Presidenten [10:03:17]: Representanten Silje Hjemdal vil framsette et representantforslag.

Silje Hjemdal (FrP) [10:03:31]: På vegne av Fremskrittspartiets representanter Terje Halleland og meg selv har jeg gleden av å fremme et forslag om å redusere etterslepet i finansieringen av idrettsanlegg.

Presidenten [10:03:47]: Representanten Seher Aydar vil framsette et representantforslag.

Seher Aydar (R) [10:04:00]: På vegne av representantene Hege Bae Nyholt, Geir Jørgensen og meg selv fremmer jeg forslag om å hindre todelt helsevesen ved å regulere private sykehus for å sikre tilgang på helsepersonell i den offentlige helsetjenesten. Og gratulerer med dagen til alle kvinner!

Presidenten [10:04:20]: Representanten Rasmus Hansson vil framsette et representantforslag.

Rasmus Hansson (MDG) [10:04:33]: På vegne av representantene Lan Marie Nguyen Berg, Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingrid Fiskaa, Andreas Sjalg Unneland, Bjørnar Moxnes, Dag-Inge Ulstein og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om norsk oppfølging av kinesiske myndigheters overgrep mot uigurrene og brudd på internasjonal rett.

Presidenten [10:04:54]: Representanten Svein Harberg vil framsette et representantforslag.

Svein Harberg (H) [10:05:07]: På vegne av representantene Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes, Jan Tore Sanner, Erna Solberg og meg selv har jeg gleden av å sette fram et forslag om en realfagsstrategi for å fremme utvikling av realfagskompetanse og rekruttering av realfagskandidater til utdanning og arbeidsliv.

Presidenten [10:05:29]: Representanten Andreas Sjalg Unneland vil framsette et representantforslag.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [10:05:41]: I anledning kvinnedagen er det passende, på vegne av representantene Kari Elisabeth Kaski, Marian Hussein og meg selv, å fremme et forslag om en stortingsmelding om kvinners soningsforhold.

Presidenten [10:05:55]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:05:56]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:06:02]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at utenriksminister Anniken Huitfeldt og statsrådene Kjersti Toppe og Bjørn Arild Gram vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Hårek Elvenes.

Hårek Elvenes (H) [10:06:28]: Ukrainske styrker forbruker nå like mye ammunisjon daglig som et mindre europeisk land forbruker på et helt år i fredstid. Samtidig har krigen skjerpet kravene til beredskap både i Norge og i andre NATO-land.

Køen for å kjøpe ammunisjon er i ferd med å bli svært lang. Det delvis statseide norske selskapet Nammo er en av kun fire større ammunisjonsprodusenter i Europa, og de opplever en svært sterk økning i ordreinngangen. I november uttalte selskapet at etterspørselen etter panservåpenet M72 var attendoblet.

Etter den kalde krigen har ikke Nammo vært dimensjonert for krigsproduksjon. Den norske stat har som eier av Nammo et særlig ansvar for å bidra til å ivareta ammunisjonsberedskapen blant våre allierte.

Høyre har gjennom lang tid etterlyst en mer aktiv holdning fra regjeringen i denne saken. Dessverre er regjeringen bakpå med å øke kapasiteten. I avtalen som ble annonsert 13. januar i år, lovte regjeringen at produksjonskapasiteten skulle øke, men Stortinget har fortsatt ikke fått informasjon om hvordan dette skal skje. Dersom Norge ikke kan levere innen rimelig tid, risikerer vi at produksjonen av nok ammunisjon til Norge, NATO og Ukraina svekkes, og at vår posisjon som en pålitelig partner også kan komme i vanry.

Spørsmålet mitt til ministeren er: Mener regjeringen at Nammo i dag har tilstrekkelig produksjonskapasitet til å kunne håndtere den ekstremt høye ordreinngangen som har kommet det siste året?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:08:19]: Representanten Elvenes har rett i at det er et betydelig økt behov for produksjon av våpen og utstyr. Det handler om den støtten vi har behov for å gi til Ukraina, men også om de behovene vi har for å styrke beredskapen og beholdningene for oss selv og våre allierte i en mer krevende sikkerhetspolitisk situasjon.

Det er også helt opplagt at våpen- og ammunisjonsindustrien, både i Norge og i mange andre land, ikke har vært dimensjonert for den situasjonen vi nå står i. Derfor er det gjennomført, og det gjennomføres, en betydelig investering i denne industrien.

Vi må for det første ta utgangspunkt i at det nå er et helt annet markedsmessig grunnlag for å foreta investeringer i forsvarsindustrien. Det betyr altså at det er kommersielt grunnlag for å utvide produksjonskapasiteten i forsvarsindustrien, og vi ser jo at både Nammo og Kongsberg har gjort, og gjør, betydelige investeringer i sin kapasitet, i Norge og i utlandet.

Likevel kan det være situasjoner hvor det er usikkerhet om det langsiktige behovet og mulighetene for å avskrive investeringer innen rimelig tid. Da kan et utvidet samarbeid med myndighetene være aktuelt. Et eksempel på det er det vi har gjort, og som representanten viste til, nemlig at vi nå har bestilt mer artilleriammunisjon fra Nammo. Det er den største ordren de noen gang har fått, og Nammo har bekreftet at det gir grunnlag for å utvide produksjonskapasiteten. Samtidig får Norge moderne artilleriammunisjon. Det er en veldig god løsning.

Hårek Elvenes (H) [10:10:19]: Jeg takker for svaret, som kanskje var i grenselandet til å være en analyse mer enn et svar. Men for å ta opp tråden: Den forserte ammunisjonsbestillingen som den norske stat har lagt inn til Nammo, gir den nok likviditet til at Nammo skal kunne utvide sin produksjonskapasitet så fort det er mulig? Det er jo tanken bak det hele, hvis man gjør de riktige grepene.

Er regjeringen enig i at Norges posisjon som en pålitelig leverandør av ammunisjon, og i siste instans som en pålitelig partner i NATO-samarbeidet, kan komme i spill hvis vi ikke øker produksjonskapasiteten i den takt det er mulig, og som våre allierte forventer?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:11:05]: Produksjonskapasiteten øker, og det er veldig viktig. Det er vi enige om. Regjeringen framskyndet allerede i april i fjor en ekstraordinær bestilling av artilleriammunisjon fra Nammo for å være sikker på at vi får leveranser innen rimelig tid. I tillegg la vi på nyåret fram avtalen med Nammo om bestilling av ny, moderne artilleriammunisjon for 2,6 mrd. kr, og det er bekreftet fra Nammo at det legger grunnlag for at de kan investere i utvidet produksjonskapasitet i Norge. Så vi følger opp det som re-

presentanten etterlyser. En ting er at vi har en eierrolle, men vi har også en stor kunderolle. Vi bruker innkjøpsrollen vår til å legge grunnlaget for at Nammo kan investere i ny produksjonskapasitet.

Hårek Elvenes (H) [10:12:09]: Jeg takker for svaret.

Det eneste tiltaket som Stortinget er kjent med, er det tiltaket som ministeren nå redegjør for, og som det var diverse medieoppslag knyttet til. Mye tyder på at de tiltakene som nå er iverksatt, ikke er tilstrekkelige for å øke produksjonskapasiteten i den takt som er nødvendig. Vi er kjent med at Nammo også kunne tenkt seg tiltak utover dette, eksempelvis et slikt tiltak som Høyre la inn i sitt alternative budsjett, nemlig et kapitalinnskudd til bedriften for å øke egenkapitalen og derigjennom øke likviditeten, slik at investeringer kan gjøres raskere.

På nytt er spørsmålet til ministeren: Har han tanker rundt hvordan kapasiteten kan økes raskere, utover de tiltak som nå er iverksatt?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:13:01]: Først vil jeg si at den løsningen regjeringen har kommet fram til med Nammo, er en atskillig bedre løsning enn det Høyre tok til orde for gjennom sitt budsjett. Det var et forslag om å skyte inn penger i bedriften og på det viset legge grunnlag for at den skal investere. Det som vi isteden har landet en løsning på, er at vi leverer en betydelig bestilling, en ordre, til Nammo. Slik kan de ha grunnlag for å få avskrevet investeringer i økt produksjonskapasitet, samtidig som vi raskere får moderne artilleri-ammunisjon til Norge. Jeg mener at det er en bedre løsning. Vi har dialog med forsvarsindustrien, og jeg tror det er veldig viktig at vi blir enda bedre på å gi dem forutsigbarhet og innsikt i våre planer, og har god dialog gjennom det, slik at vi også gir dem mulighet til å planlegge for ytterligere investeringer framover.

Hårek Elvenes (H) [10:14:06]: Det er en grunnleggende læresetning i finansiell tenkning at en krone i hånden i dag er mer verdt enn en krone i hånden der framme. Således kan en ikke avvise Høyres forslag som en ikke relevant løsning på det problemet vi har vært innom. Men la nå det ligge.

Det som kan være interessant å få vite litt mer om, er om ministeren har mottatt noen tilbakemeldinger fra våre allierte, knyttet til Nammo sin produksjonskapasitet i forhold til det nærmest eksponentielt økende behovet for ammunisjon i Europa.

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:14:46]: Først: Jeg sa ikke at Høyres forslag ikke var relevant, men jeg sa at løsningen regjeringen landet på, var en bedre løsning enn det Høyre tok til orde for. Det var det jeg sa.

Når det gjelder tilbakemelding fra allierte, kan jeg ikke i farten peke på spesifikke, konkrete henvendelser knyttet til det. Det er ikke noen tvil om at dette har vært på dagsordenen i NATO-sammenheng. Generalsekretæren har vært veldig tydelig på at det er viktig å øke produksjonskapasiteten av våpen og ammunisjon. La meg igjen understreke at det faktisk skjer i betydelig grad, og det skjer på kommersielle vilkår. Kongsberg Gruppen, f.eks., har allerede investert i økt produksjonskapasitet for både NASAMS-luftvern og missiler. Nammo gjennomfører også en rekke investeringer. Begge disse bedriftene er lokalisert i mange land.

Vi har også en løpende dialog med industrien, og som jeg sa, er det å gi forutsigbarhet og innsikt i våre langsiktige planer et viktig bidrag til at de kan investere enda mer.

Guri Melby (V) [10:16:04]: Når norsk og vestlig ammunisjon og teknologi blir brukt på slagmarken i Ukraina, medfører det at denne teknologien blir eksportert for Russland og for deres samarbeidspartnere. Jeg tror at vi bare må legge til grunn at de vil både kopiere og finne måter for å motvirke vår teknologi og våre styrker framover. Derfor vil både forskning og utvikling i forsvarsindustrien være essensielt for å greie å beholde de alliertes teknologiske forsprang.

I en tid der det er bred enighet på Stortinget om at vi skal øke satsingen på Forsvaret, at vi skal øke forsvarsbudsjettene, valgte regjeringen i fjor å kutte 50 mill. kr i forsknings- og utviklingsmidler rettet mot forsvarsindustrien. Dette er særlig små og mellomstore bedrifter som jobber med innovasjon, avhengige av. Spørsmålet mitt er: Vil forsvarsministeren ta grep allerede i revidert nasjonalbudsjett for å øke satsingen på forskning og utvikling innenfor forsvarsindustrien i Norge?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:17:09]: Forskning og utvikling er veldig viktig i samfunnet generelt, inkludert i forsvarssektoren. Det er det ingen som helst tvil om. Det er en form for teknologisk kappløp som pågår hele tiden. Derfor er det viktig at vi har ambisjoner for norsk forsvarsindustri og for FoU og innovasjon knyttet til det.

Det er bestandig slik at en gjør krevende prioriteringer i et budsjett. Nå er bevilgningen for i år på samme nivå som den var i 2021, dog med den forskjellen at regjeringen også foreslo et nytt tiltak, nemlig medlemskap og deltakelse i NATOs innovasjonsfond, hvor det ble foreslått og bevilget 40 mill. kr i året for å styrke samarbeidet knyttet til sivil teknologi, som i en tidlig fase også kan tas i bruk i forsvarssektoren.

Presidenten [10:18:05]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:18:19]: I dag vil kampen for kvinners rettigheter i Iran prege 8. mars-tog over hele verden. Også her i Oslo vil støtte til det modige iranske folkets kamp mot det islamistiske regimet være i sentrum for markeringen.

Dette islamistiske regimet som alle frihetselskende mennesker tar avstand fra, som har ansvaret for at jenter og kvinner voldtas i iranske fengsler og unge menn henges fra heisekraner, hadde altså utenriksminister Huitfeldt møte med i forrige uke. Som en av ytterst få utenriksministre fra Europa valgte den norske utenriksministeren å møte den iranske utenriksministeren, Hossein Amir-Abdollahian. Det er heller ikke lenge siden den norske ambassaden, sammen med kun Polen og Ungarn fra EU, deltok i feiringen av den islamske revolusjonen i Iran. Våre diplomater var altså med og feiret det islamistiske tyranniet som ble innført i Iran i 1979.

Vi kan dessverre slå fast at Norge er blant de vennligst innstilte landene i Vesten overfor presteskaper i Teheran, et islamistisk og brutalt regime i et land der jenter drepes for å ha hijaben feil på, og jenter gasses fordi de går på skole. Den norske regjeringen er helt klar på at det ikke er aktuelt å møte russiske ministre etter invasjonen av Ukraina. Det skulle bare mangle. Jeg tar også for gitt at norske diplomater ikke deltar på markeringer og feiringer i Russland. Det store spørsmålet er hvorfor utenriksministeren finner det naturlig å møte Irans utenriksminister. Er det virkelig slik at hvis et regime terroriserer, torturerer og dreper egen befolkning, er det helt greit å møte regimet og være med på feiring av det skrekkveldet som ble innført, og gjennom dette bidra til å legitimere regimet, mens hvis noen invaderer et annet land og dreper uskyldige, kan man kutte all kontakt?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [10:20:15]: Takk for et veldig viktig spørsmål.

Da Iran deltok på møtet i Menneskerettighetsrådet, var det jeg som hadde ordet rett etter den iranske utenriksministeren, og da hadde jeg anledning til å gå i rette med måten de behandler kvinner på, og ikke minst demonstrantene og de tøffe menneskene som har stått opp for kvinners rettigheter i Iran.

Når det gjelder at jeg har møte med den iranske utenriksministeren, som jeg har i likhet med den finske og en del andre, er det fordi det er min fordømte plikt. Det er min fordømte plikt å ta opp de menneskerettighetsbruddene vi ser, og ta opp hvordan kvinner blir behandlet i Iran. Det å gå og gjemme seg og si at jeg ikke vil snakke med ham – da mener jeg at jeg ikke gjør jobben min.

Det er litt merkelig med Fremskrittspartiet, som se nest 2. juni i fjor møtte Irans viseutenriksminister. Det er jo ikke sånn at Iran over natta har blitt et regime som behandler sin egen befolkning dårlig. I 2019 var det også store demonstrasjoner i Iran, og 1 500 mennesker ble drept. Det førte ikke til at Fremskrittspartiet ikke ville møte Iran. Jeg mener at det samme gjelder nå. Da kan jeg ta opp det jeg mener, og komme med kritikk når det gjelder hijabpåbud og det som handler om hvordan kvinner blir behandlet i dette landet.

Jeg tror på det jeg har sagt siden jeg fikk denne jobben: Jeg tror ikke på samtaleboikott, jeg tror ikke det fører noensteds hen. Jeg mener rett og slett at det er et uttrykk for feighet hvis man ikke tør å komme med den samme kritikken overfor Irans utenriksminister som jeg gjorde i plenum, og som jeg også gjør her.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:21:59]: Det er interessant at utenriksministeren sammenligner den iranske og den finske utenriksministeren. Den iranske utenriksministeren har tette bånd til den beryktede iranske militære organisasjonen Revolusjonsgarden, som EU vurderer å sette på terrorlisten. Den iranske utenriksministeren sa i talen han holdt for FNs menneskerettighetsråd, at ingen iranere hadde blitt drept av regimet under demonstrasjonene den siste måneden. I et intervju med CNN sa han at ingen fredfulle demonstranter var arrestert, og at påstander om voldtekt av kvinner i fengsler var falske anklager mot regimet. Dette er åpenbart absurde påstander som bare understreker regimets grenseløse frekkhet og forakt for egen befolkning.

Konfronterte utenriksministeren sin iranske kollega med disse løgnene? Fikk utenriksministeren inntrykk av at hun klarte å overbevise den iranske utenriksministeren om at drap på demonstranter, arrestasjoner, voldtekter og henrettelser må stanse?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [10:22:58]: Det jeg sa her, var å rette opp i det som Listhaug feilaktig sier i Dagbladet i dag: at det bare var jeg som hadde møte med ham. Det hadde også den finske utenriksministeren, så det er ikke bare Norge som er tøffe nok til å si hva vi mener om Iran.

Jeg har ikke inntrykk av at Iran direkte i samtale med meg sier: Ja, nå skal vi legge om politikken. Men det ville være veldig naivt, det som er Listhaugs oppskrift – hvis hun virkelig tror at den iranske utenriksministeren er så ivrig etter å møte meg at dersom jeg bare nekter, så endrer de kvinnepolitikken i landet.

Jeg mener at det er min plikt å ta opp min kritikk. Jeg mener at jeg framfører det som er Norges linje, på en direkte måte, slik jeg også gjorde da jeg var leder av utenrikskomiteen og snakket på vegne av alle de politiske partiene i denne salen. Det er tydeligvis en annen stan-

dard for Fremskrittspartiets egne representanter enn for meg, og det ønsker ikke Listhaug å svare på.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:24:00]: Det er interessant at man behandler Russland på en helt annen måte enn Iran. Jeg mener at man skulle behandlet begge likedan. Det islamske regimet i Iran har i over 40 år stått bak en brutal undertrykkelse, utrenskinger og henrettelser. Tusenvis av iranere har flyktet til utlandet. En del har kommet til Norge og drømmer om at fedrelandet skal bli fritt. Mange av disse reagerer kraftig på norske myndigheters dialog med terrorveldet i Iran, bl.a. Feri Gaulin, som sitter på galleriet i dag. Hennes egne ord er at det er flaut, pinlig og naivt at utenriksministeren, hennes partikollega, mener det er veldig viktig med dialog med regimet i Teheran.

I en meningsmåling blant 158 000 iranere i Iran svarer 80 pst. at de vil ha vekk den islamske republikken og erstatte den med et demokratisk styresett. Hvorfor velger utenriksministeren å pleie omgang med terrorregimet i Iran istedenfor å stå sammen i solidaritet med de som kjemper i Iran og i Norge for å fjerne regimet?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [10:25:06]: Det er fordi jeg framfører kritikk på vegne av Norge, og det er min fordømte plikt å ikke gå og gjemme meg. Når Iran inviterer meg til møte, har jeg anledning til å si direkte det samme som jeg sa på talerstolen. Det var mange land som la merke til at det norske innlegget i den sammenhengen var veldig sterkt. Da har vi en litt annen måte å drive utenrikspolitikk på. Det er tydeligvis slik at Listhaug har en annen type kriterier for meg enn for sin egen gruppe, for Fremskrittspartiet møtte Irans viseutenriksminister 2. juni i fjor. Jeg møtte selv Irans utenriksminister da jeg var leder av utenrikskomiteen, sammen med representanter for Fremskrittspartiet. Så det er tydeligvis – ut fra Listhaugs retorikk – bare utenriksministeren som ikke skal møte iranske politikere, mens det er fullt ut legitimt for Stortinget. Jeg mener at det er min plikt å si fra om den uretten som iranske kvinner utsettes for.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:26:11]: Jeg mener at ingen myndighetspersoner i Norge skal ha møter med det islamske regimet i Iran. For litt over et år siden landet det et privatfly med 15 Taliban-terrorister i Norge. Det var et besøk som kostet norske skattebetalere 7 mill. kr. Det viste seg snart at samtalene ikke bidro til annet enn å anerkjenne Taliban. Terroristenes grunnleggende primitive syn på kvinner og menneskerettigheter er ikke endret. Resultatet et år etter er at afghanske kvinner har det verre enn noen gang, og de har ingen rettigheter igjen. Den norske regjeringen lot seg altså bruke av Taliban til å legitimere sitt regime. Talibans utenriksminis-

ter Amir Khan Muttaqi uttalte at møtet i Norge var en prestasjon fordi de fikk dele scene med verden. Også flere utenlandske medier mente at Norge bidro til å anerkjenne Taliban. Mitt spørsmål er om utenriksministeren mener det er riktig å legitimere Taliban, og hva hun tenker om at forholdene for kvinner i Afghanistan er verre enn noen gang.

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [10:27:12]: Jeg legitimerer ikke Taliban, men jeg mener at det er viktig at vi ser på Afghanistan som en sikkerhetsrisiko. Vi har nemlig prøvd det som er Listhaugs metode, før. Det internasjonale samfunnet forsøkte å isolere Afghanistan, og det utgjorde en sikkerhetstrussel, ikke bare mot det afghanske folk, men mot hele verden. Jeg mener altså at ut fra en sikkerhetsvurdering – men også ikke minst med tanke på det som Fremskrittspartiet er veldig opptatt av, å unngå nye flyktningstrømmer – er det viktig at vi bidrar med humanitær hjelp, og at vi har en dialog om hvordan de ser på sikkerhetsutfordringene i sitt eget hjemland.

Utenriksministeren i Afghanistan er enig i at kvinner skal gå på skole. Jeg mener det er viktig at vi oppmuntrer ham. Det er det gamle lederskapet i Kandahar som har hindret det i denne sammenheng. Jeg blir oppfordret av kvinneaktivister i Afghanistan til å fortsette dialogen med Taliban, og det kommer jeg til å fortsette med.

Presidenten [10:28:12]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [10:28:26]: Det har den siste tiden blitt satt fokus på seksuell trakassering og overgrep i Forsvaret. I 2021 viste Forsvarets egne undersøkelser at hele 46 pst. av kvinnene i Forsvaret hadde opplevd seksuell trakassering, mens 58 pst. av kvinnene i førstegangstjenesten hadde opplevd kjønnsstrakassering. Det er en skam for Norge at kvinner som går inn i Forsvaret for å bidra til Norges sikkerhet, blir utsatt for trakassering og overgrep. En av de unge kvinnene NRK snakket med, svarte på et spørsmål om Forsvaret er et trygt sted:

«Man kan ikke si det er en trygg plass når det som har skjedd har skjedd. At det har skjedd med flere, og at det mest sannsynlig kommer til å skje med flere. Da er det ikke en trygg plass».

Silje Falmår, som modig sto fram i NRK og fortalte om sine opplevelser i førstegangstjenesten, opplevde det ingen skal oppleve. Hun fortalte om seksuell trakassering, voldtekt, mobbing og utestengelse. Som hun sier til NRK: Det var etterspørsel etter bilder av kropp, spørsmål fra gutter om de kunne være med henne i dusjen, om hun kunne suge dem, om hun kunne ligge med dem

i helgen, og i tillegg flere konkrete berøringer, som at hender ble tatt opp gjennom gensen på puppene. Knappt noe skjedde i denne saken. Det framstår rimelig åpenbart at det er behov for en gransking av en ukultur i Forsvaret.

I dag kan NRK fortelle om en drastisk nedgang når det gjelder om folk vil råde jenter som er unge i dag, til å gjennomføre førstegangstjenesten. I fjor ville 70 pst. anbefalt jenter førstegangstjenesten, nå er tallet redusert til 45 pst. Vil forsvarsministeren si at Forsvaret i dag er en trygg plass for jenter som skal inn til førstegangstjeneste, og er han i lys av omfanget av seksuell trakassering i Forsvaret overrasket over at det er en så stor reduksjon i andelen som vil anbefale jenter å gjennomføre førstegangstjenesten?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:30:27]: De fortellingene vi har hørt det siste året fra kvinner i Forsvaret, både vernepliktige og ansatte, har gjort sterkt inntrykk på oss alle. Vi har hørt om uakseptabel og ulovlig adferd, om for dårlig håndtering av varsler og manglende konsekvenser, om kulturutfordringer og handlinger som opplagt er uttrykk for ukultur. Det må ha vært veldig tøft å stå fram. Vi bør være takknemlige for at de har maktet det, det gjør det mulig å bli bedre, men de burde ha sluppet å gjøre det. Jeg tar dette veldig alvorlig.

Mobbing og seksuell trakassering er selvsagt uakseptabelt uansett hvor det skjer i samfunnet, men som representanten er inne på, er det særlig alvorlig når det gjelder vernepliktige i Forsvaret, for vi ber jo en andel av ungdommen vår om å bruke et år eller mer av livet sitt for oss alle i fellesskapet. Vi pålegger dem en plikt, og det er klart at da er det vår plikt å sørge for at de er trygge når de gjennomfører denplikten på vegne av oss alle og den tryggheten det skal gi oss. Vi har jo Forsvaret for at det skal være trygt å være i Norge, og da må det også være trygt å være i Forsvaret.

Det er heldigvis sånn at det er mange som har det bra, som gir gode tilbakemeldinger, og som sitter igjen med gode opplevelser – av både guttene og jentene i Forsvaret – men så lenge ikke alle kan si det, er det ikke trygt for alle. Det vi har hørt om, er helt uakseptabelt, og vi er nødt til å ta dette på det største alvor. Den undersøkelsen representanten viser til, er det ingen grunn til å være overrasket over når vi har fått disse fortellingene. Det er klart at da svekkes også tilliten til Forsvaret, og det er i seg selv veldig alvorlig.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [10:32:23]: Det er et strukturelt problem i Forsvaret, og jeg synes egentlig det oppsummeres godt med det svaret Forsvaret ga til NRK. Da sa bataljonssjef Nina-Sofie Berg:

«Jeg mener at premisset om å si at det er en ukultur basert på enkeltstående hendelser blir feil.»

Når undersøkelser viser at 46 pst. av kvinner, nesten halvparten av alle kvinner, opplever seksuell trakassering i Forsvaret, da er det ikke snakk om bare en liten gruppe, eller at det ikke er greit at seksuell trakassering skjer om det bare skjer med én. Det er snakk om at nesten halvparten av kvinnene opplever dette, og det er en ukultur i norsk forsvar. Det virker som det er noe helt spesielt med Forsvaret som gjør dem mer utsatt. Blant annet har en egen gransking vist at flere personer som har vært involvert i straffesaker, har blitt tilbudt sluttpakker i stedet for avskjed eller andre reaksjoner. Andre har pekt på at det er en ukultur når det gjelder å si fra, og at man nesten blir belønnet for ikke å varsle.

Mener statsråden at det er korrekt å tilby sluttpakker til overgripere, og hvordan tror statsråden det påvirker hvem som sier fra?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:33:27]: Denne typen saker kan vi møte overalt i samfunnet, men i dette arbeidet må vi ta med oss og være oppmerksomme på at man kan møte særegne utfordringer i en militær organisasjon. Dette var noe PwC pekte på i den eksterne rapporten som forsvarssjefen bestilte knyttet til varlingssakene, som sa noe om at her er det forhold som kan gi en økt sårbarhet for at ting skjer. Det er en veldig geografisk spredt organisasjon, det er 10 000 nye inn hvert år, høy rotasjon på personellet og mange ledere som er unge, så det er særskilte forhold å være oppmerksom på.

Når det gjelder det med sluttpakker, har forsvarssjefen kommentert at det har vært en avveining mellom å gi sluttpakke for å få folk raskt ut kontra å ha langvarige saker gående, med lønn, for dem som er ansatt i Forsvaret.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [10:34:30]: Jeg er enig med ministeren i at seksuell trakassering er et samfunnsproblem – i arbeidslivet, i skolen, på studiesteder. Hvis man ser på andre undersøkelser – Ungdata-undersøkelsen, Ung i Oslo-undersøkelsen, Nasjonal trygghetsundersøkelse – så er tallene høye når 29 pst. av jenter har opplevd seksuelle krenkelser i løpet av oppveksten. Det er urovekkende høye tall, dessverre. Likevel kommer ingen av de tallene i nærheten av det omfanget som er i det norske forsvaret. Det kan ikke sammenlignes. Det er betydelig høyere der. Mange av de sakene som har vært i media, har vært preget av at sakene ikke har blitt fulgt opp, og at de som varsler, opplever det som meningsløst. En av forklaringene på hvorfor flere voldtektssaker ikke ble fulgt opp, var ifølge Forsvaret at det var såpass tett opp mot jul.

Hva mener forsvarsministeren er riktig reaksjon overfor ansatte i Forsvaret som ikke følger opp saker et-

ter å ha blitt gjort kjent med seksuell trakassering eller voldtekter?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:35:27]: Det er opplagt at varslingsystemet i Forsvaret ikke har vært godt nok. Det er det ingen tvil om. Derfor er det tatt en rekke grep etter at disse sakene kom opp i stort omfang før sommeren i fjor, både for å følge opp den enkelte varsler bedre, bl.a. ved å få en tilbakemelding om hva som skjer når man har varslet, og for å sørge for at det blir mer likebehandling av de varselsakene som kommer. Det skal konfereres med Generaladvokaten for å sikre likebehandling, og er det uenighet om reaksjoner, skal det også tas direkte med Forsvarsstaben.

Til det konkrete spørsmålet: Det er helt opplagt at man har en plikt til å følge opp hvis det først skjer noe som er uakseptabelt. Gjør man ikke det, må det følges opp i ansettelsesforholdet, med de reaksjonene som vil ligge i arbeidslivet.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [10:36:30]: Det er ikke bare i Norge Forsvaret har et problem med seksuelle overgrep. I fjor skrev NRK at norske offiserer på FN-opppdrag i Sør-Sudan ble refset for sexkjøp og for ureglementert kontakt med lokale kvinner. Det er skammelig at mennesker som ble sendt til Sør-Sudan for å beskytte sivile mot bl.a. pågående seksuelle overgrep, selv var en del av problemet. FN ble aldri informert om at norske offiserer hadde brutt reglene mot seksuell utnyttelse og overgrep. Ifølge forsvarssjefen var det fordi Forsvaret ikke hadde rutiner for å informere FN. Nå har FN ekskludert de seks norske offiserene fra FN-opppdrag for all framtid.

Stemmer det at FN aldri ble varslet om de grove hendelsene som fant sted i Norway House i Sør-Sudan, og er det nå utviklet rutiner for å varsle FN dersom lignende hendelser skulle forekomme?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:37:21]: Jeg – og jeg tror alle oss her – tar på det sterkeste avstand fra de handlingene som de norske offiserene gjorde seg skyldige i under tjeneste i Sør-Sudan i 2013. Forholdene skulle ha vært rapportert til FN umiddelbart. Dette ble ikke gjort, av årsaker som jeg – i hvert fall foreløpig – ikke har klarhet i, men det er uansett sterkt beklagelig. Norske offiserer som sendes ut i internasjonale operasjoner, blir rutinemessig orientert om reglene som gjelder for tjenesten, herunder regler for kontakt med lokalbefolkningen. Forsvaret har allerede innført en rekke tiltak for at slike hendelser ikke skal skje igjen. Forsvarsstaben har presisert at Forsvaret ikke vil redeploiere personer som har blitt refset eller straffet for slike forhold. Ansvarlige personellforvaltere har fått tilgang til å se ilagte refselsler, det innføres kontroll av

refselsler før beordring, og det innføres også en rutine for at Forsvaret melder fra til departementet om refselsler og sanksjoner mot militært personell i internasjonale operasjoner, slik at saken raskt kan rapporteres videre til FN.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [10:38:23]: Om det skjer seksuelle overgrep mot kvinner i Sør-Sudan eller mot kvinner i det norske forsvaret, vet vi at dette er noe som kan prege mennesker i lang tid, noe de bærer med seg. Da er en viktig del av reparasjonen at saksbehandlingen er betryggende, og at det repareres så langt som det er mulig. En viktig ordning i Norge er voldsofferstatning, som for mange oppleves som en anerkjennelse av at de er blitt utsatt for en urett. I tillegg har man andre reparasjonsmekanismer.

Hvilke mekanismer er på plass for å følge opp dem som har blitt utsatt for trakassering i Forsvaret, og å sikre dem en anerkjennelse av det overtrampet de har blitt utsatt for?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:39:05]: En viktig del av arbeidet med dette er å sikre at varslene blir godt håndtert. Det ligger også mye god forebygging i å håndtere varsler, slik at vi veldig tydelig får markert at dette er uakseptabelt, og at det får konsekvenser.

Jeg nevnte i et tidligere svar én endring som allerede er gjennomført når det gjelder oppfølging av varslene, nemlig at man faktisk blir informert om hva som skjer med varslene. Det var noe som var veldig tydelig etterlyst i de historiene vi fikk høre før sommeren i fjor – man varslet, men så hørte man ikke noe mer. Det er et av de tiltakene som er gjennomført. Det er gjort en del tiltak allerede, og så rigges det en ny varslingskanal i tillegg for å sikre at det nå blir en konsekvent oppfølging av de varslene som kommer. Det mener jeg er et veldig viktig grep for å ivareta varslene.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:40:23]: Forsvaret er en av landets viktigste arbeidsplasser. Vi skal ha høy tillit til dem som har det som arbeidsplass, men det skal også være en trygg arbeidsplass for alle. Reaksjonene som har kommet på det som har skjedd, tror jeg har vært voldsomt sterke hos de aller fleste. Jeg tror nok også at det første skrittet på veien for å få til endring er å erkjenne at det er et problem.

Jeg mener også det er viktige tiltak som har blitt iverksatt. Det har vært viktig for varslernes del. Varslerne skal oppleve trygghet ved å stå fram, og de skal ha trygghet for at varselet følges opp. Og det må være en tydelig linje fra Forsvarets side, et tydelig lederansvar, å fortelle både unge og eldre i Forsvaret hva som er akseptabel atferd og ikke, og at ikke-akseptabel atferd får konsekvenser i Forsvaret, som overalt ellers.

Mitt spørsmål er: Hvilke konkrete frister har forsvarsministeren nå gitt Forsvaret for iverksetting av f.eks. endrede varslingsrutiner og opprydding i en kultur, og hvordan følger Forsvarsdepartementet dette konkret opp?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:41:26]: Jeg er enig i den vurderingen av situasjonen som representanten gir. Dette har vært fulgt opp overfor forsvarssjefen og Forsvaret helt fra de første sakene kom opp våren og forsommeren i fjor. Jeg ba allerede da om en rapport fra forsvarssjefen over viktige tiltak. Det ble satt inn tiltak knyttet til både skolering og kursing av folk med personellansvar og gjennomgang av åpne varsler for kontroll av reaksjoner. Et av tiltakene som forsvarssjefen kom tilbake med, var en ekstern gjennomgang av varslingsinstituttet, og den kom med rapporten fra PwC. Jeg fikk en ny rapport, som jeg hadde etterlyst, fra forsvarssjefen før jul i fjor, og jeg venter enda en rapport om framdriften av disse tiltakene og en rekke annet fram mot sommeren.

Grunde Almeland (V) [10:42:45]: Ukulturen i Forsvaret på dette området fortjener en grundig gransking, som også hovedspørsmålsstilleren var inne på. Men det som gjør denne saken så fortvilende, er at det på ingen måte er første gangen vi hører om det. Jeg har selv vært tillitsvalgt i Forsvaret, og jeg har selv fått høre disse historiene. Vi har hatt disse tallene i mange år. Forsvaret har lovet at de skal ta tak i det, de har lovet at de skal få på plass varslingssystemer, men det er ikke blitt gjort. Det at man ikke har tatt tak i det, at man ikke har tatt dette nok på alvor, har også ført til at man etter hvert går inn i en tillitskrise, som man nå ser tallene på, helt konkret, med at færre vil anbefale å gå inn i tjenester og flere er negative til førstegangstjenesten. Kan statsråden redegjøre for hva han selv vil gjøre for å gjenopprette tilliten til Forsvaret?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:43:49]: Det er nok riktig at dette har vært et saksfelt over tid. Vi hadde disse MOST-undersøkelsene om mobbing og seksuell trakassering i Forsvaret fra både 2018 og 2020. Jeg kan best svare for de vel ti månedene jeg har vært statsråd, og dette har vært på bordet hele veien i den perioden.

Et viktig bidrag fra meg er å følge opp min underliggende etat, nemlig Forsvaret og forsvarssjefen, angående dette. Jeg viste i mitt forrige svar, som jeg nesten ble ferdig med, til at det rapporteres jevnlig tilbake til meg om en rekke tiltak.

Så mener jeg det er ting å se på direkte i departementet også. Et eksempel på det er at vi nå reviderer det juridiske rammeverket for disiplinærsaker og arbeider med et nytt forslag til disiplinærlov for Forsvaret. Blant

annet vurderer vi innføring av klageadgang for fornærmede i disiplinærsaker, noe som vil styrke deres rettssikkerhet, og vi ser også på terskelen for at disiplinærsaker skal sendes over til sivil påtalemyndighet.

Dag-Inge Ulstein (KrF) [10:45:08]: Ansatte i Forsvaret er blant dem som oppgir å drikke mest i jobbsammenheng, ifølge en undersøkelse fra Folkehelseinstituttet, og en bacheloroppgave som ble skrevet ved Krigsskolen for noen år siden, viser at halvparten av dem som ble spurt, viser til at det er sterkt drikkepress. Konklusjonene i denne oppgaven viser veldig tydelig, som jeg tror alle her er enig i, at det ikke samsvarer med de verdien offiserene og Forsvaret ønsker å stille seg bak. Da blir det uforståelig at vi ser rimelig og subsidiert alkohol bli tilbudt rundt om i Forsvarets messer og barer. En dårlig kultur blir på ingen måte bedre av alkohol; det bare forsterker de utfordringene som er der. Også i noen av varslingssakene som har kommet, har vi sett en direkte link til nettopp høyt forbruk av alkohol. Spørsmålet er: Er dette greit? Hva vil forsvarsministeren foreta seg når vi får så tydelig dokumentasjon på den sammenhengen?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:46:15]: Jeg synes at det som tas opp her om alkohol, er et relevant tema knyttet til hele den brede diskusjonen vi har om forholdene i Forsvaret, og om varsling, mobbing og seksuell trakassering. Skjenkestedene i Forsvaret har søkt og fått bevilling på linje med andre som serverer alkohol. Så har nå sjefen i Forsvarsstaben uttalt at man skal vurdere spørsmålene om tilgang og pris på alkohol i Forsvaret. Jeg tror det er klokt.

Jeg er opptatt av at Forsvarets personell skal ivaretas på best mulig måte. Da må man gjøre en helhetsvurdering knyttet til den delen av – for så vidt – velferdsordninger, som skjenketilbudet er, opp mot de forholdene som handler om god kontroll, og at situasjonen rundt alkoholbruk i Forsvaret er ansvarlig. Jeg er trygg på at forsvarssjefen nå vil gjøre vurderinger knyttet til akkurat det.

Presidenten [10:47:16]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:47:29]: Mitt spørsmål går til barne- og familieministeren, og jeg kan jo begynne med å gratulere statsråden med dagen.

Priskrisen som rammer hele samfunnet, rammer kvinner spesielt hardt. Det handler om at kvinner tjener mindre enn menn. Vi ser også at de fleste som går på minsteytelser i velferdssektoren, altså arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd, er kvinner. Fafo har også gjort en kartlegging av matkøene i landet, og de har sett at to av tre av dem som står i matkø, er nettopp kvinner.

Selv om det er en veldig stor glede å få barn, er det også fryktelig dyrt. Barnetrygden er den måten vi som storsamfunn spleiser på kostnaden og for så vidt arbeidet det er å ha barn. Derfor vil jeg bruke spørretimen den 8. mars til å spørre statsråden litt om barnetrygd. Det har blitt et veldig rart skille i barnetrygden mellom unger som er under og over seks år, der man over natten plutselig får 640 kr mindre i måneden bare fordi barnet blir seks år. Dette skillet ble innført av den forrige regjeringen.

Ønsker dagens regjering å videreføre dette skillet? Ser man noen som helst slags logikk i at det skal være billigere å ha en syvåring enn en femåring, eller er dette et skille man ønsker å redusere framover?

Statsråd Kjersti Toppe [10:48:57]: Eg vil gratulera med dagen tilbake til representanten. Dette er eit viktig tema. Når det vert dyrtid, er det ofte kvinner det går ut over, kvinner er i fleirtal i matkøane osv.

Når det gjeld barnetrygd, er det jo det som er forsikringa vår, noko som skal gå til alle, og som skal hindra fattigdom i barnefamilier. Undersøkingar viser at barnetrygda bidrar til nettopp det. Eg er veldig opptatt av at vi skal vidareføra barnetrygda som ei universell velferdsordning som når ut til alle, uavhengig av bakgrunn. Vi har stolte tradisjonar for det i Noreg.

Når det gjeld det at det i dag er eit markert skilje i barnetrygda mellom dei som er under og over seks år, var det, som representanten sa, eit skilje som vart innført under den førre regjeringa. Ein tok midlar frå dei eldste barna for å finansiera bl.a. fritidskortet. Det vi har gjort i budsjettet for i år, er å prisjustera heile barnetrygda etter budsjettforliket med SV. Vi har òg gjort ei viktig omstilling som gjer at einslege forsørgjarar får ei forsterka barnetrygd, som eg meiner er veldig viktig, for vi veit at der er risikoen stor for å oppleva låginntekt.

Elles er jo spørsmålet frå representanten noko som har med statsbudsjettet å gjera, og eg kan ikkje seia meir om det no. Barn vert jo ikkje billigare med alderen, dei vert dyrare. Samtidig er det kanskje slik at småbarnsforeldre som har dei minste barna, har ein dårlegare familieøkonomi, som kan vera eit argument for at det er viktig å ha ei stor og god barnetrygd for dei som er under seks år.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:50:56]: Jeg vil først takke for det jeg opplever som et forsvar for en universell barnetrygd, som også Rødt støtter. Det er nettopp barnetrygdens effekt på fattigdom som har blitt veldig tydelig på grunn av dette skillet som er innført. I de siste tallene kan man se at det for barn under seks år er en nedgang i antallet og andelen barn som lever i fattigdom, mens det ikke er det for barn over seks år. Det viser, mener jeg, hvor viktig barnetrygden er. Jeg

vil tro at det ikke er noe lettere å være fattig og oppleve utenforskap når man er 13- eller 14-åring enn når man går i barnehage. Jeg skjønner at statsråden ikke kan gi budsjettløfter helt plutselig i mars, men er det et mål å jevne ut det skillet, eller er det et skille som man godtar at har kommet, og tenker at man skal bevare videre?

Statsråd Kjersti Toppe [10:51:54]: Dette er noko vi vurderer og noko eg òg sjølv sagt ser. Det er ikkje opplagt at vi skal ha ei ordning med eit slikt skilje. Eg kunne ønskt at vi hadde éin sats for barnetrygda uavhengig av kor gamalt barnet er, og at vi heller kunne koma inn og støtta barnefamiliane på andre måtar når det gjeld spesielle utfordringar, slik vi t.d. har gjort no med SFO-satsane, der det vert gratis. Det betyr jo mykje for dei som er over seks år òg. Så vi har òg gjort andre prioriteringar som lettår økonomien til barnefamilier med omsorgsansvar for dei over seks år.

Eg vil òg nemna ei viktig regelendring, og det er at vi endra lova slik at kommunane ikkje lenger kan rekna inn barnetrygd når dei bereknar sosialhjelpa. Det vil koma alle til gode, òg dei som har ungdomar. Det, meiner eg, er òg ei viktig indirekte styrking av barnetrygda.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:52:56]: Takk for svaret. Da tolker i hvert fall jeg det slik at dette solbergiske skillet på seks år ikke er noe som regjeringen ønsker å frede, og så er det så klart et spørsmål om hvordan man vil løse det framover.

Statsråden nevnte selv dette med prisregulering, altså at man har prisjustert barnetrygden, men her er jeg ærlig talt litt forvirret. Vi vet jo at i fjor ble prisveksten veldig mye høyere enn man trodde, og det betyr at selv om regjeringen prisjusterte barnetrygden i oktober 2021, har barnetrygden gjennom 2022 blitt mye mindre verd. Det er snakk om opptil 1 000 kr i året, og staten har spart mange hundre millioner på at barnetrygden ble mindre verd i fjor.

Nå sier man at man skal prisjustere barnetrygden i år, men da lurer jeg på: Er det et mål for regjeringen at barnetrygden ikke skal bli mindre verd? Eller er man komfortabel med at den prisveksten man hadde i fjor, i realiteten har spist opp deler av barnetrygden, slik at den nå er mindre verd enn den var under den forrige regjeringen?

Statsråd Kjersti Toppe [10:53:57]: Det er ikkje eit mål for regjeringa at barnetrygda skal verta mindre verd. Det vil koma ei sak om dette i revidert nasjonalbudsjett der vi oppjusterer desse prisanslaga, og vi tar utgangspunkt i at det òg skal gjelda barnetrygd.

Til korleis det da vert i dei neste statsbudsjetta: Det er jo mange regjeringar som har nytta anledninga til å vidareføra barnetrygda nominelt i veldig mange år, slik

at ho er blitt svekt over tid. Så har vi fått eit løft dei siste åra, som eg tenkjer var veldig viktig, og som vi òg – som representanten seier – kan sjå effektane av, særleg for barnefamiljar som har omsorg for barn under seks år, slik at barnetrygda betyr noko.

Det er jo slik at alt er ei budsjettprioritering, men i Hurdalsplattforma har vi sagt at vi skal prioritera dei universelle velferdsordningane som når ut til alle barn, og eg tenkjer at barnetrygda er nettopp ei slik god ordning.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:54:58]: Jeg nevnte i sted at 115 000 barn vokste opp i fattigdom, og vi vet at det å være enslig forsørger er noe av det som medfører størst fare for å havne i den statistikken. Det er jo slik at 95 pst. av de enslige forsørgerne i Norge er damer, så det er oftere mor som blir sittende alene med barnet. Derfor mener jeg at det også er en viktig kvinnesak å styrke de økonomiske rammene for enslige forsørgere. Jeg er klar over at regjeringen har gjort noen endringer i barnetrygden som gjør at noen enslige forsørgere får litt mer, men de fleste får ikke noe mer.

I den priskrisen vi står i nå, lurar jeg på: Er statsråden og regjeringen komfortabel med innsatsen overfor enslige forsørgere, eller frykter man at dette er en fattigdom som vokser, og som vil fortsette å vokse?

Statsråd Kjersti Toppe [10:55:50]: Eg kan forsikra representanten om at vi vil ha eit særskilt fokus på einslege forsørgjarar, og det har vi òg hatt. Eg er heilt klar over at det er ein stor risiko for at einslege forsørgjarar hamnar i ein situasjon der ein lever i vedvarande låginntekt. Det er utruleg viktig for å førebyggja det at barn veks opp i fattigdom, at vi sørgjer for gode ordningar for einslege forsørgjarar.

Det var ikkje berre ein liten auke for einslege forsørgjarar: Alle får 5 000 kr meir. Det ligg i budsjettforliket med SV, der vi gjorde ei omlegging slik at vi tok vekk skattefrådraget, og dei som ikkje kan utnytta skattefrådraget fullt ut, får ein stor auke. Dei einslege forsørgjarane som tente minst, får no altså ein historisk auke i barnetrygda. Det synest eg er veldig bra, og eg trur det kan hjelpe mange, spesielt i den dyrtida som vi lever i no.

Presidenten [10:56:47]: Vi går vidare til neste hovudspørsmål.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:57:07]: Modum Bad har gjennom mange år bygd opp et veldig omfattende behandlingstilbud for skadde veteraner i Forsvaret. Dette behandlingstilbudet er bygd opp gjennom en systematisk og langsiktig utprøving av hva som fungerer, og hva som ikke fungerer, og i perioden med fritt behandlingsvalg, fra 2015, økte Modum Bad kapasiteten sin.

Når regjeringa nå har tatt den ideologiske kampen mot valgfrihet vidare og fjernet fritt behandlingsvalg, vil Modum Bad etter all sannsynlighet måtte kutte så mye som 3 000 liggedøgn. Det vil også føre til at behandlingstida for veteraner på Modum Bad øker med 18 uker, fra 51 uker til ca. 69 uker, og dette vil ramme veteranene i veldig sterk grad. Modum Bad er en av få institusjoner i Norge med kompetanse på behandling av nettopp skadde veteraner, og det er ikke noe tilsvarende tilbud for veteraner i dag i det offentlige helsevesenet. Det vil også tydelig ramme traumeavdelingen, der mange av pasientene med hardest skader kommer inn, og de som trenger denne behandlingen mest. Det er jo spesielt at denne villede politikken fra regjeringas side rammer veteranene som gruppe så hardt; de søker jo tilbake til et liv med både livsmestring og livskvalitet. Mitt spørsmål er: Hvordan syns statsråden at dette bortfallet av tilbud, eller det dårligere tilbudet, for veteraner er?

Statsråd Bjørn Arild Gram [10:58:49]: Her tar representanten Ine Eriksen Søreide opp et tema knyttet til helseministerens portefølje, om fritt behandlingsvalg i helsevesenet, og jeg skal ikke begi meg dypt inn i den tematikken. Men den debatten handler jo om hvordan det samlede helsevesenet vårt skal utvikles i årene framover, om det er sånn at private aktører kan etablere tilbud uavhengig av samlede vurderinger knyttet til de offentlige helsebudsjettene. Det er jo det dette handler om. Spørsmålet er da: Hva er det som på lang sikt gir oss det beste samlede helsetilbudet til befolkningen i Norge? Jeg har ingen spesielle vurderinger akkurat her og nå knyttet til hvordan dette slår ut for ulike pasientgrupper. Det er jo de regionale helseforetakene som har ansvaret for å forme det samlede helsetilbudet til den norske befolkningen, inkludert våre veteraner.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:59:52]: Det er altså regjeringa som har ansvaret for den samlede helsepolitikken, og dette er en beslutning regjeringa har tatt i fellesskap, nemlig at man skal oppheve fritt behandlingsvalg. Jeg er ganske overrasket over at en statsråd med ansvaret for oppfølgingen av en så stor pasientgruppe ikke har satt seg inn i hvilke konsekvenser det kommer til å få. Realiteten er at for dem som blir henvist fra det offentlige til Modum Bad, vil tilbudet fortsatt være gratis, men bortfallet av fritt behandlingsvalg gjør at man ikke lenger har noen garanti for å få tilbudet i seg selv. Dessuten vil jo de som ikke henvises dit av det offentlige, oppleve at de må betale for dette tilbudet, og det vil da opprette et klaskesille mellom dem som har råd til å få behandling på Modum Bad, og dem som ikke har råd til det. De skadde veteranene sliter i mange tilfeller

også økonomisk og på andre måter og har dermed ikke råd til å gjøre dette.

Hva vil statsråden foreta seg for å sikre behandlings-tilbudet til veteraner ved Modum Bad?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:00:55]: Jeg er veldig opptatt av at det er det offentlige som skal beslutte rammene for det samlede helsevesenet vi har, og jeg mener at det er det som legger grunnlaget for at vi over tid sikrer at vi har det beste helsetilbudet til den norske befolkningen, inkludert veteraner. Det kan ikke være sånn at private aktører kan etablere ulike helsetilbud uavhengig av de samlede prioriteringene i det offentlige helsevesenet.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:01:22]: Det er det offentlige som skal beslutte rammene, og det er regjeringen som sitter på toppen av det offentlige. Det er jo ikke sånn at Modum Bad eller andre institusjoner bare etablerer tilbud uavhengig av økonomiske rammer eller retningslinjer. De har etablert et tilbud nettopp fordi det var mulig med fritt behandlingsvalg. Så tas fritt behandlingsvalg bort, og det betyr at veteraner som har behov for behandling på Modum Bad, enten ikke får tilbudet, får en betydelig økt ventetid eller må betale for tilbudet selv. Det mener jeg det er ganske oppsiktsvekkende at regjeringa ikke har gått inn i og vurdert før de tok den ideologiske kampen for mindre valgfrihet og fjernet det frie behandlingsvalget – at man ikke så hvilke konsekvenser det ville ha.

Jeg spør nok en gang: Hvordan skal regjeringa nå ivareta disse veteranene – som enten ikke har et annet tilbud i det offentlige, eller som nå må betale for det tilbudet de får på Modum Bad – på en måte som gjør at veteranene får den behandlingen og den tryggheten de har krav på?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:02:23]: Her er det opplagt ideologiske skillelinjer, og spørsmålet er da om det er rett at private kan etablere tilbud uten å ha avtale med det offentlige helsevesenet, som skal finansiere det, og sende regningen videre til det offentlige helsevesenet. Spørsmålet er hva som over tid gir oss det best samlede helsetilbudet, inkludert for våre veteraner. Regjeringen har et tydelig standpunkt til det: Ja, vi kan bruke private også i privat helsesammenheng, men da må det skje etter avtaler med det offentlige, slik at det blir gjort helhetlige prioriteringer for å sikre den norske befolkningen et best mulig helsetilbud.

Ine Eriksen Søreide (H) [11:03:06]: Her er det gjort avtale med det offentlige. Det er jo det som er hele poenget med fritt behandlingsvalg, at man som pasient kan ta med seg retten man har til behandling, også til et

privat tilbud, og at det offentlige betaler. Det er nesten helt utrolig at regjeringas representant står her og sier at det virker som institusjoner har opprettet et behandlingstilbud i privat regi uten at det er avklart med det offentlige. Dette tilbudet kom jo på plass nettopp på grunn av fritt behandlingsvalg, nettopp på grunn av avtaler med det offentlige helsevesenet. Det eneste som nå skiller dette fra slik det var tidligere, er nettopp at de veteranene det er snakk om, ikke lenger kan ta med seg en rett til den behandlingen som fungerer best. Man skal altså henvises til et tilbud i det offentlige som ikke er godt nok, ikke bygd ut nok. Og det var ett av problemene med å fjerne fritt behandlingsvalg fra 1. januar – at det ikke er tilsvarende tilbud i det offentlige. Det andre er at veteraner som fortsatt ønsker å bruke Modum Bad, i stor grad må enten vente veldig mye lenger eller betale for dette selv. Syns statsråden det er rimelig?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:04:07]: Jeg vil presisere at vi har fritt sykehusvalg i Norge. Man kan velge hvor man skal behandles, men premisset er at det skal skje enten i et offentlig sykehus eller hos private aktører som har avtale med det offentlige, slik at dette er prioritert i en samlet ramme for hvordan vi bruker ressursene i helsevesenet. Det er det som er det grunnleggende utgangspunktet, og jeg viser til forslaget som er fremmet knyttet til det.

Silje Hjemdal (FrP) [11:04:54]: For kort tid siden var vi begge på veterankonferansen, der gode ting som gjøres på veteranfeltet, diskuteres – også utfordringer. I etterkant har jeg hatt dialog med bl.a. SIOPS, som frykter at veteranarbeidet skal bli betydelig svekket om veteran tjenesten legges inn under Forsvarets personell- og vernepliktssenter. I verste fall frykter man at dette er en nedprioritering av veteranarbeidet. Derfor lurer man på om denne reorganiseringen er politisk forankret, og derfor blir mitt spørsmål: Mener statsråden at en omorganisering, og kanskje flytting, av veteran tjenesten er til det beste for landets veteraner?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:05:42]: Regjeringen er veldig opptatt av å ha en aktiv, god veteranpolitikk. Derfor jobber vi nå med en ny tiltaksplan for veteraner for å følge opp bredt, knyttet til de behovene veteranene har. En prioritert satsing har allerede vært å styrke forskningen knyttet til veteransakene.

Jeg tror ikke det er noen grunn til å overdrive betydningen av den konkrete saken som representanten her nevner. Det handler altså om hvor en forankrer Forsvarets veteran tjeneste – om den ligger under Forsvarets felles tjenester eller under Forsvarets personellforvaltning. Det er gode argumenter for at det siste er vel så naturlig som det første.

Så vidt jeg vet, handler dette da om en endring i organisatorisk tilknytning, ikke om en fysisk flytting av folk som jobber med dette temaet.

Presidenten [11:06:32]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:06:47]: I årene 1932–1933 begikk Sovjetunionen et folkemord i Ukraina. Folkemordet er kalt holodomor, som betyr drap ved sult. Under ledelse av generalsekretæren i det sovjetiske kommunistpartiet ble det igangsatt tvangskollektivisering av landbruket i Ukraina. All eiendom ble konfiskert, og landeierne ble tvunget til å arbeide på kollektivbruk. Avlingene som ble produsert, var underlagt kvoter som skulle leveres til det sovjetiske regimet i Moskva. Størrelsen på kvotene økte stadig. Til slutt ble alle avlinger beslaglagt, og den systematiske utsultingen var et faktum.

Den katastrofale hungersnøden var Stalins brutale forsøk på å knuse ukrainsk identitet og nasjonalfølelse. Den var menneskeskapt – ikke ulikt det vi opplever i dag. Ukrainere har helt siden selvstendigheten i 1991 bedt verdenssamfunnet om å definere holodomor som et folkemord. For Ukraina er utsultingen et nasjonalt traume, og selv nå, 90 år senere, forfølges ukrainere av historiens brutalitet.

En internasjonal anerkjennelse av holodomor som et folkemord vil oppleves som en oppreisning for det ukrainske folk. Nettopp derfor er det så viktig å få vedtatt det nå – når Russland igjen forsøker å utsette ukrainsk selvstendighet. Per i dag er det 24 land som har anerkjent holodomor som et folkemord. Europaparlamentet har gjort det samme og oppfordrer alle EU-land til å følge etter. Parlamentets komité som har behandlet spørsmålet, skriver at man fordømmer de kriminelle handlingene til det totalitære Sovjet-regimet, som førte til folkemord på millioner av ukrainere.

Fremskrittspartiet har fremmet et representantforslag om dette spørsmålet, og i utenriksministerens svar til komiteen forsøker ministeren å problematisere anerkjennelsen av folkemordet og vikler seg inn i formaliteter. Utenriksministeren konkluderer med at regjeringen ikke støtter forslaget. Står regjeringen fast ved at den ikke vil anerkjenne holodomor som et folkemord?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:08:36]: Holodomor var en forferdelig, katastrofal hungersnød som rammet det ukrainske folket, og snakker man med ukrainske familier, vil veldig mange ha forferdelige minner fra en tid hvor mange millioner måtte bøte med livet, mange av dem i de områdene som nå er under russisk angrep.

Når jeg ikke er tilhenger av en politisk erklæring på dette området, skyldes det at dette er en prinsipiell linje, som ikke har noe med at vi vikler oss inn i saker og ting å gjøre, men at vi holder oss til det samme prinsippet uansett, og det er at begrepet folkemord er definert i FNs folkemordkonvensjon fra 1948. Da kommer spørsmålet: Dersom dette skal defineres som et folkemord, må det opp for en domstol, og da må også bevisene legges fram. Det som er situasjonen når det gjelder denne forferdelige hungersnøden, er at noen historikere mener at den ble startet i den hensikt å utrydde den ukrainske befolkningen eller ukrainske bønder – altså at det var bøndene det var hensikten å utrydde. Andre mener at dette var en katastrofal følge av en brutal, kommunistisk tvangskollektivisering av jordbruket, som følge av Stalins totalitære regime. Uansett fikk dette katastrofale konsekvenser.

Men den samme prinsipielle linja har ligget fast, også når Fremskrittspartiet har sittet med justisministeren, i spørsmål som er knyttet til Kinas overgrep mot uigurene, til overgrep mot armenerne i det osmaniske riket og til ISILs overgrep mot jesidene: Dette er et begrep som vi ikke erklærer politisk, men som det er opp til domstolen og historikerne å avgjøre.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:10:30]: Jeg ber utenriksministeren om å slutte med å skyld på Fremskrittspartiet – det skjedde også i forrige innlegg.

Katastrofalt og forferdelig, ja, det er riktig, men altså ikke folkemord. I en formell henvendelse fra den ukrainske ambassaden i Oslo til utenriks- og forsvarskomiteen ber chargé d'affaires Hontsjarevytsj om at Stortinget anerkjenner holodomor som et folkemord. Hontsjarevytsj skriver at i lys av Russlands brutale militære angrep på Ukraina i fjor gjenskapers Russlands ønske om å fjerne ukrainsk identitet. Kulturen skal slettes, språket skal fjernes, opposisjonen skal kveles, og landet skal innordne seg Russland.

Den norske regjeringen, derimot, skriver at det er historisk usikkerhet om hvorvidt utsultingen var en bevisst utryddelsespolitikk, og at definisjonen av folkemord i FN ikke ble vedtatt før 1948, så siden utsultingen i Ukraina skjedde i 1932–1933, kan man ikke anvende vedtak med tilbakevirkende kraft. Videre skriver regjeringen at den vil overlate definisjonen til historikere og relevante internasjonale domstoler.

Mener regjeringen at den er mer kvalifisert enn ukrainske myndigheter til å definere holodomor?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:11:32]: Jeg skylder da ikke på Fremskrittspartiet, jeg bare viser i denne og den forrige saken til at det er én type prinsipper Fremskrittspartiet har i regjering, og en annen når

de kommer på Stortinget, og at det er en viss dissonans mellom de to standpunktene.

Jeg mener det er utrolig viktig at dette er juridiske begreper, og at vi, når vi ser at mennesker utsettes for forferdelige lidelser, ikke baserer det å anvende folkerettslige begreper på en politisk overbevisning. Det gjør jo ikke holodomor til en mindre brutal handling, uansett om det var et ønske om å utrydde ukrainere som folkegruppe eller en forferdelig kommunistisk tvangskolektivisering som var årsaken til at så mange millioner mennesker måtte bøte med livet.

Jeg har gjort det norske standpunktet kjent for den ukrainske utenriksministeren, og han vet at vi behandler de spørsmålene på den måten som vi gjør.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:12:32]: Dette var flaut av utenriksministeren, må jeg si. At Norge i motsetning til de fleste av våre samarbeidsland leter etter formaliteter og juridiske hemske for ikke å gi ukrainerne det moralske løftet de ber om, viser mangel på lederskap og evne til å forstå og tolke historien. Av de 24 landene som har valgt å anerkjenne holodomor som folkemord, finner vi bl.a. USA og Tyskland, ja, sågar Ungarn. Den tyske forbundsdagen uttaler følgende:

From today's point of view, the historical-political classification as genocide is obvious. The German Bundestag shares this classification.

Senatet i USA er enda tydeligere.

Regjeringen kommer altså til en diametralt ulik konklusjon enn alle andre land som har behandlet spørsmålet. Er det en samlet regjering som står bak utenriksministerens konklusjon, eller er dette spørsmål regjeringen har overlatt til utenriksministeren?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:13:27]: Nå sier jo representanten selv at det ikke er regjeringen i disse landene han henviser til, som har definert dette som folkemord. Det er Senatet, det er Forbundsdagen, det er andre. Det er forskjell på hva en regjering sier, og hva man sier i parlamentene. I Norge har det vært stor grad av samsvar mellom hva som har blitt sagt fra parlamentets side og fra regjeringens side. Regjeringen står selvfølgelig bak dette standpunktet, og det har vært standpunktet over flere år, også den gangen Fremskrittspartiet hadde justisministeren – selv om representanten ikke liker at jeg minner ham på det.

Det gjør ikke denne forferdelige hungersnøden noe bedre at vi ikke har en politisk erklæring om det, men dette er altså spørsmål som er definert i folkemordkonvensjonen, som kom på plass etter annen verdenskrig. Vi har definert forhold som folkemord når den internasjonale domstolen har gjort det, bl.a. når det gjelder Srebrenica. Det er basert på den type mekanismer, som er grunnlaget for hva vi gjør.

Presidenten [11:14:29]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Turid Kristensen (H) [11:14:41]: Spørsmålet mitt går til barne- og familieminister Toppe.

Barnevernets viktigste oppgave er å beskytte de mest sårbare barna blant oss, og barnas beste skal alltid komme i første rekke. Barn og unge er forskjellige og har ulike og sammensatte behov, og riktig hjelp til riktig tid må være det viktigste, viktigere enn hvem som tilbyr hjelpen. Målet må være høy kvalitet, valgfrihet og at vi klarer å møte det enkelte barns behov. I dag er det stor mangel på fosterhjem, alvorlige rekrutteringsutfordringer, og mange barn må vente altfor lenge før de får hjelp. I Hurdalsplattformen sier regjeringen at en gradvis vil fase ut store kommersielle aktører innenfor barnevernet. Målet er at disse skal være faset ut innen 2025, men det er allerede vedtatt at kommunene fra 1. juli 2023 ikke kan plassere barn i et fosterhjem som har inngått avtale med en privat tjenestetilbyder.

Da Barne- og familiedepartementet ba Bufdir om å lage modeller for utfasing av kommersielle aktører og regne på hvor mye det ville koste, svarte Bufdir at det var urealistisk å fase ut de private innen 2025. Nå er tidsrammen ytterligere snevret inn. Bufdir uttalte at de per i dag trenger de kommersielle aktørene for å kunne oppfylle bistandsplikten, altså plikten Bufdir har til å finne et egnet sted til barn som må plasseres utenfor hjemmet. Regjeringen og statsråden velger tilsynelatende ikke å forholde seg til sin egen fagetat.

Mitt spørsmål til statsråden er derfor: På hvilket faglig grunnlag er det bestemt at det skal strammes inn på bruken av private aktører i barnevernet og for rekruttering av fosterhjem?

Statsråd Kjersti Toppe [11:16:26]: Det var veldig mange unøyaktigheter i innlegget til representanten, ein blandar saman litt ulike ting og seier ting som faktisk ikkje er rette. Regjeringa har i Hurdalsplattforma sagt at vi ønskjer å fasa ut dei kommersielle tilbydarane i barnevernet generelt. Vi har ikkje sagt at det skal skje innan 2025. Eg har mange gonger presisert at dette må skje på ein måte som varetar barna og tilbodet til barna. Samtidig, og forut for dette, må vi byggja opp det offentlege tilbodet, som vart bygd ned da Høgre styrte barnevernet, og vi må styrkja dei ideelle, som heller ikkje fekk dei villkåra dei trong, da Høgre styrte. Det er fordi vi meiner det er så viktig at vi iallfall har den grunnkapasiteten i det offentlege barnevernet til å tilby hjelp til dei barna som har dei største behova. Der er vi ikkje i dag på grunn av at Høgre, da dei styrte, prioriterte ei privatisering av barnevernet.

Det som skjer 1. juli 2023, gjeld fosterheimar, og det gjeld ein ny regel om at når kommunane skal rekruttera

fosterheimar, må dei gjera avtale med fosterheimen sjølv, ikkje via ein privat tilbydar. Sjølv etter at den lovreguleringa trer i kraft, vil private kunna hjelpa til med å rekruttera fosterheimar. Dei kan hjelpa til med oppfølging, rettleiing og avlasting, men den juridiske avtalen må kommunen gjera direkte med fosterheimen. Det handlar om rettssikkerheit og kvalitet, for vi har ansvaret for desse ungane, og det ansvaret må kommunen ta på alvor.

Turid Kristensen (H) [11:18:27]: Jeg vet ikke hva som er mest unøyaktig. 2025 har vært et av forslagene som har vært hørt, og som har blitt slått ned, bl.a. av egen fagetat, og jeg hørte ikke noe svar på hvilke faglige råd som faktisk ligger til grunn. Det er heller ikke riktig at Høyre har bygget ned den offentlige barnevernstjenesten, men vi ønsker et best mulig tilbud, og derfor bør vi være åpne for alle aktører.

Nå er det jo ikke bare Bufdir som har uttrykt sin bekymring over regjeringens politikk. Det har også KS, Norsk Fosterhjemsforening, Barneombudet og Akademikerforbundet gjort. De har påpekt hvor viktig det er at endringene må konsekvensutredes, og at private tilbud ikke kan fjernes før et nytt er på plass. Regjeringen skal senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett legge fram en plan for hvordan dette skal gjøres, og det er mindre enn to måneder til. Kan statsråden redegjøre for hvilket arbeid som pågår for å få på plass denne planen? Og hvordan vil regjeringen sørge for at Bufetat og kommunene settes i stand til å rekruttere fosterhjem som tidligere har hatt avtaler med private leverandører?

Statsråd Kjersti Toppe [11:19:29]: Det ligg grundige faglege råd bak den omstillinga som vi ønskjer å gjera no, og det låg klart ein plan for det området, som Høgre faktisk var med på og hadde bedt om da dei sat og styrte. Dette gjeld jo at i dag er vi totalt avhengige av private kommersielle i tilbodet til barn med dei største behova, altså dei som treng mest hjelp av helsevesenet, som treng andre tilbod, og der har sju av ti plassar vore i kommersiell privat regi. Sånn kan vi ikkje fortsetja. Det er god fagleg grunngeving for at vi må byggja opp kapasiteten i det offentlege, så vi kan ta hand om desse ungane på ein betre måte enn i dag, og vi har fått mange gode tilbakemeldingar på at det er viktig å gjera den jobben.

Turid Kristensen (H) [11:20:35]: Jeg synes ikke at jeg fikk svar på hvilken plan som foreligger, og hvordan man skal erstatte de private. Jeg er kjent med at Barneombudet er sterkt bekymret for akkurat det samme og har henvendt seg til departementet med omtrent de samme spørsmålene. Det kan ikke sies at det foreligger faglige råd når det gjelder den framgangsmåten regjeringen nå legger opp til, når Bufdir er så tydelig som det

det er. Og poenget er at Dagbladet hadde en undersøkelse som viste at 380 barn venter på fosterhjems plass, f.eks., og 175 har ventet på det i over ett år. Noe av grunnen til at man har fått bygget opp denne private kapasiteten, er at de private er til stede i hele landet, og det er også uttrykt stor bekymring for om disse institusjonsplassene og tilbudene vil kunne bygges opp innen de tidsfristene som regjeringen legger opp til. Jeg vil gjerne spørre statsråden igjen: Hvilken plan vil statsråden legge på bordet innen revidert nasjonalbudsjett som kan trygge både Bufetat og kommunene på at kapasiteten vil være tilstrekkelig etter endringene?

Statsråd Kjersti Toppe [11:21:41]: Vi har heile tida vore tydelege på at måten vi skal gjera dette på, er at omstillinga skal skje gradvis. Vi har fått greidd ut kva som kan vera mogleg, men omstillinga skal skje på ein måte som varetar tilbodet til ungane, dvs. at vi kan ikkje fasa ut dei private kommersielle før vi har fått bygd opp eit betre offentleg tilbod og fått ein vekst i ideell sektor, som eg meiner kan vera ein erstattar for dei private kommersielle plassane. Vi skal fremja ei sak innan revidert nasjonalbudsjett som viser korleis dette skal skje. Men det er ikkje så vanskeleg som representanten gir inntrykk av no, for det handlar om at vi har underkapasitet i det offentlege barnevernet. Den kapasiteten skal vi styrkja, og da kan vi fasa ut dei private kommersielle. Det skal skje gradvis, men det er det beste for kvaliteten i barnevernet på sikt.

Presidenten [11:22:44]: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:22:47]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:22:49]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Lan Marie Nguyen Berg til statsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 4, fra representanten Kari-Anne Jønnes til forsknings- og høyere utdanningsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 8, fra representanten Tage Pettersen til samferdselsministeren, vil bli tatt opp av representanten Fredrik Holm.

Spørsmål 9, fra representanten Birgit Oline Kjerstad til arbeids- og inkluderingsministeren, er overført til landbruks- og matministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 19, fra representanten Kristoffer Robin Haug til justis- og beredskapsministeren, er overført til olje- og energiministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 20, fra representanten Rasmus Hansson til kommunal- og distriktsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 1

Fra representanten Lan Marie Nguyen Berg til statsministeren:

«Høyesterett har slått fast at utbyggingen av Storheia og Roan vindkraftverk på Fosen krenker reindrifts-samenes rett til kulturutøvelse etter FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27. Høyesterett i storkammer kom enstemmig til at rettighetene er krenket, og at vedtakene om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse derfor er ugyldige.

Kan statsministeren garantere at vindmølleanlegget på Fosen vil bli fjernet, i tråd med høyesterettsdommen?»

Presidenten [11:22:55]: Dette spørsmålet er trukket tilbake.

Spørsmål 2

Guri Melby (V) [11:23:14]: «Utenriksministeren skrev i Dagbladet 9. desember 2022 at Norge skal støtte, løfte fram i internasjonale fora og delta i rettssakene til menneskerettighetsforsvarere og aktivister. Hun skrev også at det betyr noe at vi gjør det. 6. februar startet rettssaken mot en rekke demokratiforkjempere i Hongkong, anklaget for «subversion of the state», etter at de organiserte eller deltok i et primærvalg i juli 2020.

I hvilke internasjonale fora planlegger regjeringen å løfte fram demokratiforkjemperne fra Hongkong som det nå gjennomføres rettssak mot?»

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:23:52]: De siste årene har sivile og politiske rettigheter i Hongkong vært under kraftig press. Siden innføringen av den nasjonale sikkerhetsloven sommeren 2020 har en rekke demokratiforkjempere, politikere og pressefolk blitt arrestert. Den har hatt en betydelig avskrekkende effekt på Hongkong-befolkningens berettigede politiske engasjement. Lovens vage ordlyd åpner for vilkårlighet, og det er særlig bekymringsfullt i lys av at lovens strafferamme er livstid i fengsel.

Jeg har sagt at norske diplomater skal være til stede under rettssaker til menneskerettighetsaktivister, og det gjelder også i Kina, men hvis vi ser på alle menneskerettighetsbrudd i verden og alle rettssaker som foregår, kan

vi ikke være til stede på alt. Det vil vi aldri noensinne kunne ha kapasitet til.

Norske myndigheter, herunder ambassaden i Beijing, følger utviklingen i den pågående rettssaken mot demokratiforkjempere og opposisjonelle sammen med andre. Norske diplomater har foreløpig ikke vært til stede i rettssalen i Hongkong. Vi har heller ikke utsendte diplomater i Hongkong, men holder imidlertid veldig tett kontakt med andre land som har fast diplomatisk tilstedeværelse i byen, herunder nærstående land. Rettssaken er ventet å pågå i flere måneder og vil være godt dekket gjennom den samlede innsatsen til representanter for det internasjonale samfunn i Hongkong. Vi vet at bl.a. representanter for europeiske land som Storbritannia, Sverige, Tyskland og Frankrike dekker denne rettssaken.

Norges bekymring for situasjonen i Hongkong tas jevnlig opp i møter med kinesiske myndigheter, i våre offentlige uttalelser og i FN. Da den internasjonale sikkerhetsloven trådte i kraft, var Norge sammen med 26 andre land sluttet til et fellesinnlegg i FNs menneskerettighetsråd. I innlegget understreket vi at innføring av en slik lov uten å involvere Hongkongs befolkning i forkant undergraver «ett land, to systemer»-modellen. Vår bekymring for utviklingen i Hongkong ble også gjentatt gjennom tilsvarende fellesinnlegg i FNs menneskerettighetsråd i 2021 og i 2022.

Sist jeg møtte den kinesiske utenriksministeren, i september i fjor, ga jeg tydelig uttrykk for min bekymring for utviklingen i Hongkong. Menneskerettighetene er et viktig punkt på dagsordenen i alle offisielle samtaler med representanter for Kina, inkludert i våre årlige utenrikspolitiske konsultasjoner. Statsministeren framførte også et tydelig budskap om Hongkong overfor sin kinesiske motpart i deres telefonsamtale i fjor.

Guri Melby (V) [11:26:17]: Utenriksministeren svarte at det er umulig for Norge å være til stede i alle rettssaker som handler om menneskerettighetsaktivister, og det er nok helt riktig. Likevel legger jeg til grunn at det gjøres en god vurdering av departementet om hvilke rettssaker man skal delta på.

I Hongkong er situasjonen at det er menneskerettsaktivister, bl.a. mange politikere som har forsøkt å stille til valg, som nå står i rettssaker og risikerer svært alvorlige dommer, noen av dem livstidsstraff, for å ta kampen for demokratiet. Det er ingen praktiske grunner til at Norge ikke kan være til stede. Vi har et konsulat ca. en time unna Hongkong med lyntog. Spørsmålet mitt til utenriksministeren er da: Hva er begrunnelsen for at man ikke har valgt å prioritere denne høyt profilerte rettssaken mot Hongkongs menneskerettighetsforkjempere?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:27:15]:

Det er at vi ikke har tilstedeværelse i Hongkong, og at vi prioriterer mellom ulike rettssaker.

Norges ambassadør til Kina besøkte Hongkong i januar, og det var det første besøket på veldig lenge, for Kina har vært nedstengt i lang tid. Hun har også besøkt andre deler av landet og tatt opp menneskerettighets-spørsmål overalt hvor hun har vært. Det har vært viktig for oss. Hennes besøk i Hongkong i januar var første mulighet til å besøke territoriet på veldig, veldig lang tid. Besøket ga mulighet til å ta opp situasjonen i Hongkong og den nye sikkerhetsloven direkte med selvstyremyndighetenes leder, John Lee.

Vi må fortsatt arbeide for ivaretagelse av de demokratiske rettighetene til befolkningen i Hongkong, slik de er nedfelt i Basic Law. Menneskerettigheter er en veldig viktig del av vår bilaterale dialog med Kina. Samtidig vet vi at vårt budskap til Kina er mer slagkraftig når vi går sammen med andre land. Det har vi gjort i FN, og derfor har det også vært viktig for oss å være tilsluttet det som er EUs uttalelser om Hongkong. Framover vil vi fortsette å ta opp situasjonen i Hongkong.

Guri Melby (V) [11:28:21]: Jeg hører fortsatt ikke noen tydelig begrunnelse for hvorfor vi ikke er til stede i denne rettssaken, men jeg kan gjerne følge opp i et annet spor som utenriksministeren selv nevnte, nemlig Norges ambassadør til Kina. Som utenriksministeren sa, besøkte hun Hongkong i januar og tok opp sikkerhetsloven med byregjeringens leder. Dersom det medfører riktighet, det utenriksministeren sier, at ambassadøren bare tok opp sikkerhetsloven, men ikke stilte tydelige krav om at den må trekkes tilbake, er faktisk Norges regjering mer tilbakeholden overfor Kina enn FNs menneskerettighetsråd. I rapporten fra juli 2022 som heter «Concluding observations on the fourth periodic report of Hong Kong, China», skriver FNs menneskerettighetsråd nemlig at Hongkong burde

«take concrete steps to repeal the current National Security Law and, in the meantime, refrain from applying it».

Så spørsmålet mitt er: Hvorfor vil ikke Norge komme med like tydelige krav som FN om at sikkerhetsloven må trekkes tilbake?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:29:19]:

Det medfører ikke riktighet at FNs menneskerettighetsråd er mer tydelig enn Norge. Det er faktisk motsatt, for vi har vært opptatt av at bl.a. Xinjiang-rapporten og andre forhold skal behandles i FNs menneskerettighetsråd, og vi har vært aktive pådrivere. Vi tar opp dette og stiller klare krav når det gjelder sikkerhetsloven og andre forhold. Jeg mener at vi er et av de landene som er mest konsistente i å ta opp og rette kritikk mot men-

neskerettighetsforhold. Så den påstanden som Melby nå fører fram her fra Stortingets talerstol, medfører ikke riktighet.

Spørsmål 3

Mona Fagerås (SV) [11:30:05]: «Igjen kommer det alarmerende nyheter fra Iran. Det rapporteres om at skolejenter blir utsatt for forgiftning! Totalt er det snakk om 900 elever på ulike skoler rundt om i landet. Lokale aktivister, iranske politikere og diplomater har uttrykt stor bekymring over det som ser ut som et angrep på jenter sin rett til utdanning. Forgiftningene av iranske jenter føyer seg inn i rekken av grove tilfeller av kvinneundertrykking.

Vil utenriksministeren ta initiativ til en internasjonal gransking av forgiftningen av iranske skolejenter?»

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:30:51]:

Det er bekymringsfullt å lese nyheter fra Iran om at skolejenter kan ha blitt utsatt for forgiftning fra ukjente gjerningspersoner. Jeg registrerer rapporter i media som antyder at barn på rundt 50 skoler i forskjellige iranske byer skal ha symptomer som pusteproblemer, svimmelhet og nummenhet, som kan være tegn på forgiftning. Slike hendelser skaper naturligvis enorm usikkerhet, enorm frykt. Det er veldig viktig at iranske myndigheter raskt bringer klarhet i hva som har skjedd, og hvem som står bak.

Irans president har beordret etterforskning i denne saken, og Irans øverste leder har uttalt at de som står bak, må straffes hardt. Jeg vil derfor ikke ta initiativ til en internasjonal gransking av denne saken nå. Vi må imidlertid følge nøye med på hva som kommer ut av den iranske etterforskningen.

Hvis det skulle vise seg at det er et angrep på jenters rett til utdanning, er det avskyelig og fullstendig uakseptabelt. Det er viktig at denne saken etterforskes, og at de ansvarlige stilles for retten. Det påhviler iranske myndigheter et enormt ansvar for å følge opp dette.

Svein Harberg hadde her overtatt presidentplassen.

Mona Fagerås (SV) [11:32:06]: Siste utvikling i saken om de iranske skolejentene som har vært utsatt for kjemisk forgiftning, kunne vi lese om på NRK i går kveld. Tre stykker er arrestert for ugjerningene, men antakelig handler det kun om myndighetenes behov for å finne en «bad guy». Mahmood Amiry-Moghadam fra Iran Human Rights håper nå at verdenssamfunnet vil granske og fordømme angrepene. Jeg hadde håpet at utenriksministeren her kunne si at hun ville ta

initiativ til det. Det er jeg veldig skuffet over at hun ikke vil. Dersom de ikke får en kraftig reaksjon, kommer de til å fortsette, sier Amiry-Moghaddam. Det tror jeg også.

Utenriksministeren hadde nylig et møte med det iranske regimets utenriksminister, i forbindelse med møtet i FNs menneskerettighetsråd. Hva kom ut av møtet? Var forgiftningene et tema? Hvilke krav stilte Norge angående kvinners rettigheter og frihet?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:33:14]: Det spørsmålet vi tar opp aller mest når vi møter iranske myndigheter, er kvinners rettigheter, for der er det systemet så milevis unna det som er det norske. Enten det handler om demonstrasjonene eller reaksjonene på alle disse fengslingene, er det – naturlig nok – det spørsmålet hvor det er størst uenighet. Jeg har ikke noen ambisjon om at de skal høre på Norge umiddelbart, men jeg tror at hvis vi slutter å snakke med Iran, er det nok av andre land som vil gjøre det, som aldri stiller krav. Det er ikke sann i verden at hvis Norge slutter å snakke med Iran, følger resten av verden etter. Da finner ofte de autoritære sammen, og det mener jeg er en verre situasjon. Jeg kan ikke si: Ja, etter møtet med meg har de skjerpet seg. Likevel mener jeg det er viktig at vi fortsetter, sammen med andre land som møtte dem nylig, som Finland eller Belgia, å stille krav og ta opp disse spørsmålene, for det er veldig mange autoritære land som ikke gjør det i møte med representanter for Iran.

Mona Fagerås (SV) [11:34:15]: Jeg synes det er bra at utenriksministeren tok opp dette og stilte krav.

I Iran kjemper nå kvinner en livsviktig kamp for eget liv og for friheten til å kle seg og leve som de vil. «Jin, jiy-an, azadi» – kvinne, liv, frihet – er blitt et kjent slagord for mange det siste året, på grunn av den brutaliteten kvinner i Iran blir utsatt for av regimet.

Utdanning for jenter er en av de mest lønnsomme investeringene man kan gjøre for utvikling, og virker positivt på en rekke områder. Det fremmer helse og velferd for neste generasjon og kan redusere fattigdom og begrense befolkningsvekst. Når jenter får utdanning, får de større muligheter til å få seg jobb og inntekter når de blir voksne. Selv begrenset skolegang gir positive resultater.

Hva gjør Norge for at flere jenter skal få nødvendig utdanning?

Utenriksminister Anniken Huitfeldt [11:35:16]: Dette er en viktig del av norsk utviklingspolitikk. Det handler også om rettighetsspørsmål. Det handler ikke minst om at veldig mange av de jentene som nektes adgang til utdanning, lever i krigsområder. Der ser vi at jentene er de første som blir tatt ut av skolene, mens guttene får skolegang. Når det gjelder f.eks. Afghanistan, er dette et tema vi hele tida tar opp med dem, og vi

gir f.eks. ikke bistand til skoler som bare er for gutter, for det går ikke an. Det er en sammenheng med det vi gjør i FNs sikkerhetsråd med «safe schools declaration», for det handler om at skoler ikke skal være bombemål. Vi ser at veldig mange grupper bruker skolene som bl.a. treningssenter for militære, eller at man oppbevarer ammunisjon der, slik at de dermed blir legitime mål. Derfor handler denne deklarasjonen som vi fikk gjennomslag for i FN, om at det betyr mye hvordan partene i en krig forholder seg til å bruke skoler som mål. Det handler også om at vi må sette inn målrettede tiltak i de områdene hvor det er krise, krig og konflikt.

Spørsmål 4

Fra representanten Kari-Anne Jønnes til forsknings- og høyere utdanningsministeren:

«Helsepersonellkommisjonen påpekte betydningen av et godt samarbeid mellom helse- og utdanningsmyndighetene, særlig med hensyn til å diskutere kapasitet og dimensjonering av utdanningene. Det er store variasjoner i rekrutteringen til de ulike studiestedene, og en viktig barriere for å uteksaminere og kvalifisere flere, som uansett må løses, er kapasitet og kvalitet på praksis.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre bedre kvalitet og kapasitet på praksis og sørge for at flere fullfører sykepleiestudiet?»

Presidenten [11:36:22]: Dette spørsmålet er trukket.

Spørsmål 5

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:36:36]: «Stortinget vedtok gjennom Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016), å legge ned Forsvarets virksomhet ved Kjevik og flytte Luftforsvarets skolesenter til Værnes. Flyttingen skulle være økonomisk lønnsom og ville styrke utdanningen av teknikere for Luftforsvaret. Flyttingen skal være gjennomført innen utgangen av 2025.

Kan statsråden bekrefte at flyttingen går som planlagt, og at den verken vil påvirke Forsvarets evne til å utdanne personell eller kompetanse til å utføre nødvendig teknisk arbeid på Luftforsvarets fly?»

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:37:08]: Flyttingen fra Kjevik og oppbyggingen av Luftforsvarets skolevirksomhet på Værnes er i gang. Per i dag er omtrent en tredjedel av staben lokalisert på Værnes, i tillegg til at Baseforsvarstaktisk skole, inkludert Luftforsvarets sanitetsskole, i all hovedsak er flyttet fra Ørland til Værnes. Jeg har fått opplyst at Luftforsvarets skolesenter på

Værnes har omtrent 60 ansatte og til sammen 1 500 elever i året.

Luftforsvarets spesialistskole planlegges flyttet fra Kjevik til Værnes våren 2024, og alle nyansettelser i staben har Værnes som tjenestested. Denne var opprinnelig tenkt flyttet i løpet av inneværende år. Det er to årsaker til at flyttingen er skjøvet litt på – for det første fordi et bygg på Værnes som skal overtas etter Forsvarets personell- og vernepliktssenter, ikke blir ledig og ferdig tilpasset tidlig nok, og for det andre fordi Sjøforsvaret og Madla som skal overta rekruttutdanningen som i dag gjennomføres på Kjevik, ikke er klar for dette som opprinnelig forutsatt.

Flyttingen av den tekniske skolen ved Kjevik har hele tiden vært planlagt gjennomført sent i flytteprosessen. Formålet har vært å redusere risikoen for kompetansegap i forbindelse med innfasingen av våre nye kampfly, F-35. Gjennom planleggingen av flyttingen av den tekniske skolen har det blitt tydelig at noen av forutsetningene, særlig med tanke på tilgjengelige egnede bygg og anlegg på Værnes, har endret seg siden 2016. Det arbeides derfor videre for å avklare de konkrete løsningene med sikte på å gjennomføre Stortingets vedtak, og samtidig bidra til at Forsvarets evne til å utdanne teknisk personell kan ivaretas på en god måte og i et langsiktig perspektiv.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:38:43]: Det er ikke slik at ikke Fremskrittspartiet anerkjenner at vedtaket om flyttingen er fattet. Det forsvarsministeren nå sier, er at det er i gang, men at det er endringer i forutsetningene, og at det er helt avhengig av andre flytteprosesser. Det var ikke det man var forespeilet den gangen man vedtok dette. Da man vedtok dette, skulle dette skje ved at stillingene ble flyttet over til Værnes. Det viser seg også at flere av det personellet som man antok ville flytte, ikke flytter, slik at det er mange vakanser ved flyttingen eller når flyttingen skal finne sted. Det betyr at man må hente inn folk fra privat sektor.

Videre er det også vedtatt at man skal spare 50 mill. kr i året på denne flyttingen, og ut fra det forsvarsministeren nå sier, ser det ut som om det er et mål som er helt umulig å nå. Sannsynligvis blir det 50–100 mill. kr dyrere, ut fra de beregningene man kan gjøre, og som vi har fått informasjon om. Stemmer det?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:39:38]: For det første gjorde jeg nå rede for en mindre justering av flyttetidspunktet for spesialistskolen fra Kjevik. Jeg begrunnet hvorfor det var skjøvet litt på, og det er innenfor den samlede tidsrammen for flyttingen. Så er flyttingen av personell i gang ved at nyansettelser skjer på Værnes, og at en del av staben nå er etablert på Værnes.

Så er det, som jeg sa, en diskusjon og noen forutsetninger knyttet til tilgjengelige egnede bygg og anlegg som vi nå går gjennom, og vi ser på økonomien knyttet til dette og vil komme tilbake til Stortinget på hensiktsmessig måte med det.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [11:40:24]: Da konkluderer jeg med at det man vedtok tidligere, ikke gjelder lenger. Man klarer det altså ikke i 2025, for det er endrede forutsetninger, det er mindre justeringer og man ser nå på kostnadene med både personell og andre forhold. Det var i hvert fall det jeg hørte fra forsvarsministeren, og man kan se på tv senere om det faktisk var det forsvarsministeren sa. Det var det jeg hørte.

Stemmer det at man ikke har kontroll på kostnadene, og at å spare 50 mill. kr i året er en illusjon, at det sannsynligvis blir dyrere, ikke minst fordi man ikke har det personellet man trenger? Det hjelper lite å ha ansatt en sjef hvis man ikke har personellet man trenger for å gjøre den jobben sjefen sier man skal gjøre. I et Europa i krig er det enda viktigere at vi får dette operativt raskest mulig. Kan forsvarsministeren igjen bekrefte at alt er i rute, at det ikke finnes noen forhold – bortsett fra de forholdene han nevnte nå – som hindrer en i å flytte innen tiden, og at besparelsen er 50 mill. kr som vedtatt?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:41:27]: Som jeg sa i mitt svar, jobber vi med sikte på å gjennomføre Stortingets vedtak. Jeg mener det nå ikke er grunnlag for å trekke konklusjoner om endringer i sluttidspunktet for gjennomføringen av vedtaket.

Når det gjelder tilgang på personell, er det en utfordring generelt på flyteknikersiden. Vi vet at det er mange som nå pensjonerer seg, og det er behov for å rekruttere nye. Det er ikke gitt at det nødvendigvis er noe verre å rekruttere dem til Værnes. Nå blir det et stort samlet miljø knyttet til Luftforsvaret i Trøndelag og slik sett gode muligheter til å gjennomføre en karriere i Luftforsvaret. Som en del av arbeidet med flyttingen er det en god del av dem som jobber på Kjevik, som er gitt et såkalt beholdelegg fram mot 2027, nettopp for å sikre at vi tar vare på den kompetansen vi trenger, i en fase med flytting, som selvsagt kan være litt kritisk.

Spørsmål 6

Hårek Elvenes (H) [11:42:44]: «I juni besluttet regjeringen å heve kjøpet av 14 NH90-helikoptre etter mange år med utfordringer, en beslutning Høyre støtter. Flere andre allierte og partnerland har kansellert sine kjøp av NH90. Mye tilsier at Norge, med sine enorme havområder, har behov for nye maritime helikop-

tre, også på bakgrunn av trusselsituasjonen og den økte militære beredskapen.

Når vil statsråden legge fram et konkret forslag om erstatning for NH90, og vil et slikt forslag omfatte helikoptre til både Marinens og Kystvaktens fartøyer?»

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:43:27]: Etter at regjeringen besluttet å heve kontrakten på NH90 i juni 2022, har etablering av en ny maritim helikopterkapasitet vært høyt prioritert. Umiddelbart etter kontrakt-hevingen ble det iverksatt arbeid for å sikre at Forsvarets behov kunne bli dekket raskest mulig. Dette arbeidet har vært ledet av Forsvaret selv, samtidig som andre kanaler, herunder politiske, har vært tatt i bruk. Målet er så raskt som mulig å finne en løsning som kan dekke gapet Forsvaret har hatt innenfor maritime helikoptre siden Lynx-helikoptrene ble utfaset i 2014.

Det tar tid å anskaffe helikoptre som er i stand til å løse militære oppdrag fra havgående fartøyer til alle årstider og i all slags vær, uavhengig av om man kjøper hyllevare eller ikke. Både forsvarssektoren generelt og jeg personlig har siden sommeren i fjor hatt tett dialog med flere nære allierte for å finne alternative løsninger. Forsvarsdepartementet har samarbeidet bredt for å finne muligheter for hurtig etablering av ny maritim helikopterkapasitet.

Maritime helikoptre er en stor investering. Helikoptrene skal ha en viktig operativ rolle i flere tiår framover. Derfor må vi sørge for å få et best mulig beslutningsgrunnlag som sikrer at vi etablerer den rette kapasiteten så fort det lar seg gjøre.

La det derfor ikke være tvil om at Forsvaret så raskt som mulig skal ha en maritim helikopterkapasitet som løser oppdrag. Regjeringens vurdering om anskaffelse av ny maritim helikopterkapasitet og påfølgende bruk av helikoptrene vil bli gjort på bakgrunn av en anbefaling fra Forsvaret. Jeg kan i dag ikke gi noen nærmere beskrivelse av tidslinjen i arbeidet, men vi ønsker selvsagt å fremme et prosjekt for Stortinget så raskt som mulig. Prosessene er imidlertid tidkrevende, og markedet for forsvarsmateriell er også svært presset for tiden.

Hårek Elvenes (H) [11:45:13]: Kystvakten skal innen 2024 motta tre nye havgående kystvaktfartøyer som også skal ha helikopter. Det vil øke Kystvaktens operative evne betraktelig gjennom at helikoptrene har en større aksjonsradius. Spørsmålet til statsråden er: Er det noen sjanse for at disse tre nye fartøylene faktisk vil være utstyrt med helikopter når de settes i tjeneste?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:45:50]: Som jeg sa, ønsker vi å få på plass en maritim helikopterkapasitet så raskt som mulig. Det er imidlertid ingen enkle løsninger her. Det tar tid å gjennomføre disse prosessene.

Vi ettergår de mulighetene som er der. Som jeg sa, kan jeg i dag ikke gi noen nærmere beskrivelse av tidslinjen som gjelder. Vi ønsker å få det på plass så raskt som mulig. Jeg vil selvsagt komme tilbake til Stortinget med et prosjekt når jeg er klar for det.

Hårek Elvenes (H) [11:46:25]: Jeg er overbevist om at jeg og forsvarsministeren er samstemte i ønsket og også i ambisjonen om at de nye kystvaktfartøylene skal være operative med helikopter når de settes inn i tjeneste i løpet av 2024.

Hvis vi forutsetter at de helikoptrene ikke er på plass, hva vil konsekvensen da være for Kystvaktens operative evne og vår evne til bl.a. å håndheve vår suverenitet og utføre fiskeriinspeksjoner i våre enorme havområder?

Statsråd Bjørn Arild Gram [11:46:57]: Det operative behovene Forsvaret har, er ikke endret ved kansellering av NH90-kontrakten. Utfordringen for Sjøforsvaret, Marinen og Kystvakten er at vi gjennom mange år ikke har hatt den helikopterkapasiteten vi har ønsket oss. Det er ikke et problem som oppstod ved kansellering av kontrakten. Det er et problem vi har hatt gjennom mange år. Regjeringens vurdering var at den raskeste måten vi kunne komme fram til en operativ helikopterkapasitet for Kystvakten og Sjøforsvaret som sådan på, nettopp var å kansellere kontrakten og arbeide langs et annet spor for å finne løsningen. Det betyr allikevel ikke at det er en enkel løsning å få fram på veldig kort tid, men jeg er enig med representanten Elvenes i at vi ønsker å få til dette så raskt som mulig, for vi har operative behov som det er viktig å få dekket.

Spørsmål 7

Frank Edvard Sve (FrP) [11:48:11]: «2022 vart eit forferdeleg år med tanke på antalet dødsulykker på norske vegar. 118 liv gjekk tapt, og dette er 118 for mange. Trafikktrygging og bygging av sikre vegar må vere førsteprioritet. E16 Skaret–Hønefoss i Viken er Noregs farlegaste veg og toppar denne dystre ulykkesstatistikken.

Korleis vil statsråden forklare at regjeringa arbeider for ein reduksjon av ulykker i trafikken, når Noregs farlegaste veg E16 Skaret–Hønefoss ikkje blir prioritert verken av samferdselsministeren eller regjeringa?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:48:47]: Jeg er enig i at 118 tapte liv er 118 for mange. Trafikksikkerhet og bygging av sikre veier er høyt prioritert av regjeringen. Nullvisjonen ligger fast for alt trafikksikkerhetsarbeid i Norge.

Jeg er kjent med statistikken over drepte og skadde på E16 Skaret–Hønefoss. Strekningen har over tid vært ulykkesutsatt. Det er bl.a. etablert midtrekkverk, og fartsgrensen er satt ned til 70 km/t på ulike deler av strekningen for å redusere ulykkesrisikoen. Det er behov for ytterligere tiltak også på denne strekningen for å bidra til færre alvorlige ulykker, som bidrag for å nå ambisjonene i Nasjonal transportplan om maksimalt 350 drepte og hardt skadde på veiene i Norge innen 2030.

I forliket mellom regjeringspartiene og SV om statsbudsjettet for 2023 er det enighet om at E16 Skaret–Høgkaset–Hønefoss videreføres som et fellesprosjekt, og at videre framdrift skal vurderes i forbindelse med NTP 2025–2036. Jeg vil komme tilbake til framdriften i prosjektet i forbindelse med at den nye transportplanen legges fram for Stortinget.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:50:02]: 2025–2036, altså. I samfunnet elles er fare for ulykke, fare for skade og fare for risiko grunnlag for statlege pålegg. Det kan føre til pålegg, døgnmulkter og bøter. Dei som er ansvarlege for ein byggeplass eller kva det måtte det vere, kan også risikere å verte straffeforfølgde. Når det er bekrefta at dette er ei av dei farlegaste vegstrekningane i Noreg, vil noko slikt også kunne verte gjeldande for E16 Skaret–Hønefoss?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:50:57]: Nei, vi har vel ingen slike mekanismer knyttet til konkrete veistrekninger og regelverk. Men det som er relevant i en slik sammenheng, er at for porteføljen hos Statens vegvesen – for så vidt også hos Nye veier – er samfunnsnytte og dermed også ulykkesstatistikk en del av helheten når man prioriterer hvilke prosjekter som skal bygges. Når det gjelder ulykkesfrekvens og ulykkesstatistikk, er én side av saken infrastrukturens beskaftenhet – hvor bra er veien? Men det finnes også andre årsaker som bidrar til ulykker. Jeg snakker ikke nå spesifikt om denne strekningen, men det er vel kjent at førers adferd er en vesentlig faktor når det gjelder ulykkesstatistikk.

Frank Edvard Sve (FrP) [11:51:53]: Ein køyrer jo ikkje så spesielt på E16 Skaret–Hønefoss samanlikna med resten av landet. Det kan umogleg stemme.

At ein ønskjer å sjå på prosjektet i samband med Nasjonal transportplan 2025–2036, er også spesielt.

Den 1. februar i år uttala statssekretær Tom Kalsås seg i Nettavisen:

«Høye ÅDT-tall og tofelts landevei på strekket mener statssekretæren gir høy risiko for alvorlige ulykker.

– Det er derfor dessverre ikke helt uventet at det skjer mange alvorlige trafikkulykker på denne veien (...)»

Vidare stod det i Nettavisen:

«Departementet har ikke svart på Nettavisens spørsmål om hvorfor ikke prosjektet er prioritert høyere blant veiprosjekter i Norge, ettersom alvorlige ulykker ikke er uventet på strekket.»

Kven har ansvaret når regjeringa, via ein statssekretær, svarar at det sannsynlegvis vil skje ulykker på den strekningen i framtida? Kven har ansvaret for at ein ikkje gjer noko med ei vegstrekning med så alvorlege ulykker?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:52:57]: Det er ikke riktig at det ikke skal gjøres noe med veistrekningen, den ligger inne i Nasjonal transportplan. Det som har skjedd, er at saken har blitt utsatt. Det er sikkert vel kjent for representanten Sve at dette er knyttet til et fellesprosjekt som det har vært ulike syn på hvordan man skal håndtere videre.

Regjeringens utgangspunkt var at man ønsket å splitte opp, slik at man kunne se veiprosjekt og jernbane hver for seg. Så har Stortinget sagt at man ønsker at det skal videreføres som et fellesprosjekt, og man har bedt meg om å foreta vurderinger av det prosjektets bærekraft i forbindelse med NTP-en. Jeg kommer tilbake til Stortinget når jeg leverer en NTP på vårparten 2024.

Spørsmål 8

Presidenten [11:53:32]: Dette spørsmålet, fra representanten Tage Pettersen til samferdselsministeren, vil bli tatt opp av representanten Fredrik Holm.

Fredrik Holm (H) [11:53:46]: «Samferdselsministeren gikk høyt ut i valgkampen og lovet en høyere prioritering av InterCity-utbyggingen enn den foregående regjeringen. Sist vi plukket opp noe om jernbane gjennom Østfold, var i november 2022, da samferdselsministeren annonserte en ny – og etter vårt syn – uforpliktende utredning. Denne bestillingen vil i liten grad knytte Østfold sammen som en bo- og arbeidsregion eller knytte jernbanen i Norge bedre sammen med Europa.

Hva er egentlig regjeringens mål og plan for videre fremdrift for togtilbudet gjennom Østfold?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:54:25]: Et godt og effektivt togtilbud mellom Østfold-byene og hovedstadsområdet vil være av stor betydning for folks hverdag og for næringsutviklingen i området. Det er regjeringen opptatt av å få til, og vi er på god vei. På søndag åpnet endelig Follobanen, med et betydelig forbedret togtilbud inn og ut av Oslo. I tillegg er vi, som representanten Holm også er godt kjent med, i gang med å bygge nytt

dobbeltspor mellom Sandbukta og Såstad, som vil gi ytterligere reisetidsbesparelse og mer kapasitet på jernbanesporet.

Regjeringens ambisjon er å videreutvikle intercity-tilbudet på Østfoldbanen og styrke jernbanen som rygggrad i kollektivsystemet. Det er vår ambisjon, og denne utviklingen må uansett skje innenfor ansvarlige økonomiske rammer. Det er ingen tvil om at utbyggingen av intercitytilbudet har blitt dyrere enn tidligere beregnet. Og med et perspektiv hvor vi har et redusert økonomisk handlingsrom, er det selvfølgelig også nødvendig å tenke nytt for å få på plass en jernbane som møter etterspørselen og bidrar til at vi når nasjonale mål.

Den videre utviklingen av togtilbudet vurderes i forbindelse med arbeidet med Nasjonal transportplan for 2025–2036. For å ha et oppdatert beslutningsgrunnlag for prioriteringene har jeg bedt Jernbanedirektoratet om å utrede og foreslå hva som skal til for å oppnå et togtilbud som svarer på transportutfordringene og mobilitetsbehovet, samtidig som vi forsøker å holde utbyggingskostnadene nede, og at arealene langs banen frigjøres så raskt som mulig. I første omgang vil det være aktuelt å forbedre togtilbudet mellom Fredrikstad og Oslo, men direktoratet er også bedt om å utrede et konsept med to tog i timen til Sarpsborg. Direktoratet er videre bedt om å foreslå en strategi for togtilbudet på lengre sikt for ytterstrekningen til Halden.

Fredrik Holm (H) [11:56:14]: Winston Churchill er vi glad i å sitere i Høyre. Han sa at en politikers verste fiende er ens egne sitater. Nå skal jeg ikke trekke opp en bukett av statsrådens tidligere sitater når det gjelder togtilbudet, men jeg har likevel lyst til å si, eller minne om, at statsråden sa at denne regjeringen vil prioritere jernbane i Østfold høyere enn den forrige regjeringen. På hvilken måte mener statsråden at man har prioritert intercity i Østfold høyere etter at man fikk regjeringsmakt?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:56:46]: Jeg har nettopp redegjort for hvordan denne regjeringen konkret skal prioritere videre oppfølging av intercity. Det kommer fram i forbindelse med ny Nasjonal transportplan. Fra mitt ståsted har jeg fra første dag i kontorene ikke sagt noe annet enn at vi må komme tilbake til hvordan vi skal ta oss videre med intercity i forbindelse med ny Nasjonal transportplan, og den vet representanten Holm at er relativt nær forestående. Den kommer på vårparten i 2024, og da får representanten se hva regjeringen mener om det.

Fredrik Holm (H) [11:57:15]: Da har jeg lyst til å spørre videre om hva statsråden legger i begrepet intercity. Hvis det fortsatt er intercity slik det presenteres på

sidene til Jernbanedirektoratet, er det noe annet enn det statsråden har signalisert nå. Der står det fortsatt at det skal være dobbeltspor til Halden innen 2034. Nå vet vi at det ikke kommer til å skje. Hva mener statsråden er et godt nok intercitytilbud for innbyggerne også i Halden?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:57:44]: Vi har i Hurdalsplattformen sagt at vi står fast ved ambisjonene for utbyggingen av intercity, men vi har også sagt at vi har forståelse for at det må ta tid, og vi har sagt at det må løses med tilbudsforbedringer underveis. Det er det vi nå er i ferd med å legge opp til, og da har vi fokusert på frekvens, dvs.: Hva skal til for å få den frekvensen som man i og for seg kan knytte tilbake til den nasjonale transportplanen fra Stoltenberg-regjeringen, og som også er gjentatt av etterfølgende regjeringer, med f.eks. to tog i timen til Fredrikstad og to tog i timen til Sarpsborg? Det er det vi jobber med.

Hva skal til for å få den frekvensen? Hvorvidt det betyr dobbeltsporutbygging på deler av strekningen eller mer kryssningsspor, er altfor tidlig å si. Det svaret får vi fra Jernbanedirektoratet i forbindelse med arbeidet vårt med Nasjonal transportplan. Det er viktig å understreke at det verken fra mitt ståsted – i mine tidligere roller eller i min nåværende rolle – eller, tror jeg, fra Stortingets eller regionale interessenters ståsted har vært et mål i seg selv med et bestemt antall spor. Det er togtilbudet som er poenget: Hvilken frekvens får man, hvor mange tog får man i timen?

Spørsmål 9

Presidenten [11:59:04]: Dette spørsmålet, fra representanten Birgit Oline Kjerstad til arbeids- og inkluderingsministeren, er overført til landbruks- og matministeren som rette vedkommende.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [11:59:14]: «Kvinner i landbruket er langt fra likestilte med andre kvinner når det gjeld svangerskap og fødsel. Ordningane er kompliserte, kunnskapen om arbeidssituasjonen for bønder er liten i kommunane og i Nav, og dagsatsane rekk gjerne ikkje lenger enn til at 1/3 av jobben er gjort. Husdyr kan ikkje settast på pause, og difor må mange inn att i jobb lenge før svangerskapsperioden er over.

Kva gjer statsråden for å få på plass fungerande ordningar for svangerskap og fødsel i landbruket?»

Statsråd Sandra Borch [11:59:59]: I og med at det er 8. mars i dag, vil jeg gjerne benytte anledningen til å gratulere med kvinnetdagen – også til alle dyktige kvinner ute i norsk landbruk.

Bønder kan motta tilskudd til avløser ved svangerskap og fødsel, og dette er en tilskuddsordning over jordbruksavtalen som også gjelder for bl.a. avløser når bonden er syk. Tilskuddet er en av de viktigste velferdsordningene vi har for jordbruket, som er et prioritert område i landbrukspolitikken for regjeringen, men også for organisasjonene i landbruket.

Vilkåret for utbetaling av avløsertilskuddet er at bonden mottar svangerskaps- eller foreldrepenger fra Nav. I tillegg må det kunne dokumenteres utgifter til bruk av avløser. Regelverket for avløserordningen er derfor enkelt. Eventuelle spørsmål om Navs regelverk må rettes til arbeidsministeren, som er rette vedkommende for det.

Så er det sann at avløsertilskuddet bare gjelder for landbruket. Selvstendig næringsdrivende i andre deler av næringslivet har ikke samme ordning som landbruket. Med dette tilskuddet kan bonden finansiere bruk av avløser, sann at driften ved jordbruksforetaket kan videreføres, og med det kan inntekten fra foretaket opprettholdes.

Avløsertilskuddet kan gis med inntil 2 100 kr per dag, og partene ved jordbruksoppgjøret i 2022 var enige om å øke nivået fra det tidligere maksimalbeløpet, som var på 1 670 kr per dag. Etter den informasjonen jeg har fått fra landbruksforvaltningen, er det sjelden at avløserlagene ved utleie av avløser krever et høyere beløp per dag enn maksimalbeløpet, som er på 2 100 kr. Jeg vil vise til at det kan være forskjell mellom nivået på beregnet og utbetalt avløsertilskudd. Grunnen til det er at utbetalingen fra Nav, som svangerskaps- og foreldrepenger, skal trekkes fra beregnet avløsertilskudd før utbetaling av selve tilskuddet. Denne samordningen ble gjort fordi en må se de offentlige utbetalingene til bøndene knyttet til svangerskap og fødsel under ett.

Jeg vil vise til regjeringens politiske plattform, der vi har nedfelt at vi skal videreutvikle og forbedre velferdsordningene over jordbruksavtalen. Ved jordbruksoppgjøret i fjor økte bevilgningene til disse ordningene med 144 mill. kr, og bevilgningen til denne avløserordningen ble økt med 35,1 mill. kr, til 168,1 mill. kr.

Så vil jeg på vegne av regjeringen si at vi er opptatt av velferdsordninger i landbruket, vi har startet en jobb med å forbedre det, og det har vi tenkt å fortsette med.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:02:58]: Takk for svaret. Men så er realiteten sann at husdyr ikkje kan setjast på pause. Ideelt sett skulle denne ordninga vere god nok, men førre fredag møtte eg ei ung kvinne som tek over eit mjølkebruk, og ho sa rett ut at ho ikkje kan få barn nummer to slik som ordningane er, for det dekkjer ikkje dei reelle kostnadene. Ho sleit med å få hjelp, gjorde det ho kunne som arbeidsgjevar for å få det til, og

fekk ein ungdom, men plutsleg forsvann denne ungdomen i anna arbeid.

Synest ikkje statsråden at det er litt uverdig at svangerskapsordningane i landbruket er så kraftig underfinansierte at den som står i ein fødsels- og barselssituasjon, ikkje får dekt kostnaden ved å leige den arbeidskrafta som ein kanskje får tak i.

Statsråd Sandra Borch [12:03:51]: Jeg er enig med representanten i at dette er en stor utfordring, og når jeg er ute og møter unge bønder, så peker de nettopp på velferdsordningene som et av de viktigste områdene som må prioriteres politisk. Så vil jeg vise til svaret mitt i sted. Vi har forbedret velferdsordningene, men vi er ikke i mål, og dette kommer selvfølgelig også – regner jeg med – til å bli gjenstand for debatt når årets jordbruksoppgjør skal diskuteres. Velferdsordningene er alltid en viktig del av de forhandlingene.

Jeg er helt enig med representanten i at vi er nødt til å forbedre ordningen, men jeg vil også peke på en annen ting, og det er at vi må ha avløsere nok, noe som også er en utfordring, og da må vi gjøre ordningen bedre enn den er i dag.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:04:48]: Statsråden nemnde sjølv at det skjer nokre avkortingar. Mange bønder har store lån og jobbar utanom bruket i tillegg for få endane til å møtast. Eit eksempel er Kjersti, som er mjølkebonde, og med sjukepleiarutdanning tok ho seg ei halv stilling på sjukehuset for å kompensere for den låge inntekta i mjølkeproduksjonen. Då ho var gravid og skulle ha foreldrepermisjon, blei dagsatsane hennar, som skulle gå til avløysar, reduserte tilsvarende det ho hadde tent på nattevaktene. Denne kvinna var avhengig av inntektene frå begge jobbane og trong alle sjukepengane for å få økonomien i kvardagen til å gå opp, for det er ikkje normalarbeidsdag på mange mjølkeproduksjonsbruk.

Synest ikkje statsråden at det no er på tide å setje seg ned og å sjå på denne avkortinga, om ho er urimeleg i forhold til den arbeidsmengda som skal dekkjast opp ved svangerskap og fødsel?

Statsråd Sandra Borch [12:05:52]: Jeg er helt sikker på at disse ordningene kommer til å bli diskutert i årets jordbruksforhandlinger. Nå skal ikke jeg forskuttere den debatten. Det er en debatt som jeg vet at også faglagene er opptatt av å ta.

Så er det jo slik, som representanten er inne på, at det er veldig mange elementer innenfor norsk landbruk som bidrar til inntektsmuligheter. Jeg er stolt av å representere en regjering som har satt en ny kurs i norsk landbrukspolitikk, men jeg må også si at det har vært litt av

en opprydningsjobb etter åtte år med blå-blå regjering. Det er mye vi skal gjøre på dette feltet.

Så er jo landbruket, i likhet med resten av næringslivet, hardt rammet av de ekstraordinære kostnadene. Nå skal regjeringen også levere en opptrappingsplan som skal tette inntektsgapet mellom bønder og andre grupper, og i tillegg er jeg helt sikker på at velferdsordningene kommer til å bli gjenstand for diskusjon under årets jordbruksforhandlinger.

Spørsmål 10

Sandra Bruflot (H) [12:07:01]: Først vil jeg benytte anledningen til å gratulere helse- og omsorgsministeren med kvinnedagen.

«I 2021 slo helse- og omsorgsministeren, som da var helsepolitisk talsperson for Arbeiderpartiet, fast at vi burde få på plass egne endometriosesentre. Et bedre og mer tilgjengelig behandlingstilbud, gode faglige retningslinjer for fastlegene og kortere diagnosetid for alle med endometriose måtte på plass. Helse- og omsorgsministeren la vekt på at mye kunne gjøres med én gang, og at denne pasientgruppen hadde ventet lenge på et bedre tilbud. Nå er vi i 2023.

Kan statsråden forklare hvorfor det ikke har skjedd endringer i tilbudet til kvinner med endometriose?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:07:47]: Jeg vil gjengjeld gratulasjonen til representanten Sandra Bruflot – og alle oss andre – med 8. mars, den internasjonale kvinnedagen.

Så til endometriose og adenomyose: Dette rammer mange kvinner i Norge, og det er derfor bra at dette er tilstander som har fått økt oppmerksomhet de siste to årene. Diagnosene tas opp i kvinnehelseutvalgets NOU som ble lagt fram 2. mars, og utvalget foreslår også tiltak for å forbedre tilbudet.

For ni måneder siden, 1. juli i fjor, leverte Helsedirektoratet en utredning med forslag til tiltak som kan bedre tilbudet til pasienter med endometriose. I fjor høst hadde jeg møter med representanter fra fagmiljøet og fra Endometrioseforeningen som hadde deltatt i dette utredningsarbeidet. I utredningen foreslo Helsedirektoratet flere konkrete tiltak, men sa også at flere av dem måtte utredes nærmere. Det gjelder bl.a. hvilke sykehus som skal få i oppgave å operere de alvorligste tilfellene av endometriose, vurdering av endometriose-team, nasjonale retningslinjer og samarbeid om etablering av en nasjonal kompetansetjeneste.

Jeg har derfor gitt de regionale helseforetakene og Helsedirektoratet i oppdrag å gjennomføre og slutføre disse vurderingene. Dette arbeidet er i gang. De regionale helseforetakene har allerede gått sammen om å etab-

lere en nasjonal kompetansetjeneste. En felles søknad fra de regionale helseforetakene om å godkjenne en nasjonal kompetansetjeneste for endometriose og adenomyose ble i januar sendt til Helsedirektoratet, og er til behandling der.

Det er varierende kunnskap om endometriose både blant fastleger og helseyskepleiere, og i sykehusene. Helsedirektoratet skal derfor foreslå kompetansehevede tiltak i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og spesialisthelsetjenesten. Unge jenter og kvinner må også ha god kunnskap om at smerter og plager de har, kan skyldes endometriose. Helsedirektoratet skal derfor legge ut informasjon for befolkningen på ung.no, helsenorge.no eller andre plattformer.

Det har gått ni måneder siden vi mottok rapporten, og på den tiden har vi fulgt opp viktige tiltak som fagfolk og brukere har vært med på å utforme for kvinner med endometriose. Tiltakene vil gi grunnlag for et bedre behandlingstilbud til en stor pasientgruppe som hittil ikke har fått nok oppmerksomhet.

Sandra Bruflot (H) [12:10:27]: Det betyr altså at man har gått fra å si at tilbudet ikke er bra nok, at ting må skje raskere, til nok en gang å utrede og vurdere anbefalinger som i stor grad allerede har kommet. Det ble, som ministeren selv pekte på, anbefalt en sentralisering av avansert kirurgi i fjor. Derfor har jeg lyst til å spørre ministeren: Når får vi svar på de utredningene som vi nok en gang har satt i gang, og kan statsråden skjønne at det er vanskelig å akseptere at det tar så lang tid for dem med endometriose som venter på et bedre tilbud?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:11:06]: Jeg vet veldig godt hva jeg har uttalt tidligere, og jeg vet også hva Høyre prioriterte da de satt med ansvar for Helse- og omsorgsdepartementet. Dette er en utredning som er satt i gang av min forgjenger, og som jeg nå har fulgt opp gjennom direkte oppdrag til helseregionene, og så har fagfolkene i mellomtiden – helseregionene våre har sørge-for-ansvaret for spesialisthelsetjenesten – samlet seg om en nasjonal kompetansetjeneste. Det har altså skjedd mer de siste par årene enn de foregående åtte.

Jeg er utålmodig og deler Endometrioseforeningens utålmodighet. Den er velbegrunnet. Det er mye å ta tak i når vi skal forbedre tilbudet til kvinner med sterke smerter og blødninger, og jeg synes det er viktig at vi følger opp de anbefalingene som også brukerne har medvirket til, slik at vi prioriterer de riktige tiltakene.

Sandra Bruflot (H) [12:12:08]: Det ble satt ned et eget utvalg som skulle se på behandlingen, og på toppen av det kom det en unnskyldning for at det ikke hadde skjedd nok for denne pasientgruppen.

Jeg har lyst til å spørre om statsråden synes det er akseptabelt at tilbudet ikke er bedre. Endometriose og adenomyose rammer så mange som 10 pst. av alle kvinner. Vi vet at det fører til store smerter, ufrivillig barnløshet, uførhet og selvfølgelig nedsatt livskvalitet. Er det da akseptabelt at tilbudet ikke er bedre, og at det tar så utrolig lang tid før det kommer et tilbud på plass? Og når kan ministeren eventuelt love at vi får f.eks. sentralisert kirurgi eller kortere diagnosetid for disse pasientene?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:12:49]: Dette er arbeider som er i gang, og som vil føre til forbedringer ute i tjenesten. Senest på Lørdagsrevyen så vi hvordan man jobber ved Ullevål sykehus i dag, og hvordan man også forsker på menstruasjon hos unge jenter, slik at vi tidligere kan identifisere denne sykdommen.

Jeg synes det er trist at det har tatt så lang tid, og jeg syntes det var en ærlig helseminister som ga en beklagelse i forrige periode. Jeg mener vi nå har fått et godt kunnskapsgrunnlag og alle muligheter til å kunne følge opp dette raskt, slik at informasjon fører til tidligere diagnose, og at faglig samordning i tjenesten fører til mer presis og god behandling for dem som har disse smertefulle tilstandene.

Spørsmål 11

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:13:58]: Eg vil òg nytte høvet til å starte med å gratulere helseministeren, stortingspresidenten og dei andre i salen med kvinnedagen.

«Når helse- og omsorgsministeren veit at ideelle aktørar innanfor rus og psykisk helsevern no må bygge ned svært etterspurt kapasitet som dei har bygd opp under fritt behandlingsval-ordninga, fordi avtalane mellom desse behandlingstilbud og dei regionale helseforetaka ikkje er auka opp tilsvarende den faktiske kapasiteten, kva vil statsråden gjere for å sikre at ideelle kan halde si oppbygde satsing oppe og bli ein del av løysinga for opptrapping – ikkje nedtrapping – av tilboda innanfor rus og psykisk helse?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:14:45]: Til lykke med kvinnedagen også til representanten Bjørlo.

Det framgår av Hurdalsplattformen at regjeringen vil videreutvikle det gode samarbeidet med ideelle aktører innenfor helse- og omsorgssektoren. Vi ønsker å utnytte handlingsrommet i anskaffelsesregelverket til å prioritere ideelle tjenesteytere og langsiktige avtaler basert på kvalitet.

Gjennom de siste årene er det stilt mange krav til de regionale helseforetakene som skal bidra til å ivareta de ideelle aktørenes rolle i spesialisthelsetjenesten og ta i

bruk handlingsrommet innenfor gjeldende rett til å kjøpe tjenester fra ideelle leverandører. Disse kravene gjelder fremdeles. De regionale helseforetakene har inngått flere avtaler med ideelle aktører gjennom 2022. Helse Vest har inngått nye avtaler om rusbehandling, og alle de fem leverandørene er ideelle. I forbindelse med avviklingen av godkjenningsordningen i fritt behandlingsvalg har Helse Sør-Øst utvidet sine avtaler innen psykisk helsevern, og nesten alle leverandørene er ideelle. Etter avtale med SV i Stortinget har regjeringen satt ned avkommersialiseringsutvalget, som skal vurdere alternativer til kommersiell drift for de skattefinansierte velferdstjenestene som blir levert av private kommersielle aktører. Utvalget skal blant annet utrede modeller med et større innslag av ideelle aktører og utrede en juridisk definisjon for ideelle driftsformer.

I helse- og omsorgskomiteens høring om avviklingen av godkjenningsordningen i fritt behandlingsvalg gikk det fram at flere av dagens private avtaleparter innen psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling, TSB, som i hovedsak er ideelle, sliter med å fylle sin kapasitet. En av grunnene til det er at mange pasienter mottar behandling hos leverandører i godkjenningsordningen framfor hos leverandører med avtale. Dette gir dårlig ressursutnyttelse i helsetjenesten og vanskeliggjør god drift hos dagens ideelle avtaleparter. Det kan også tyde på at ordningen har bidratt til overkapasitet på enkelte områder.

De offentlige sykehusene får beholde midlene som de tidligere måtte betale til fritt behandlingsvalgleverandører. Det utgjorde mer enn 650 mill. kr i fjor. Det legger til rette for at helseregionene kan utvide kapasiteten i de offentlige sykehusene, eller de kan inngå avtaler med private ideelle parter der det er behov for det.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:17:25]: Eg takkar for svaret, og eg oppfatta at det frå helseministeren si side blir uttrykt eit sterkt ønske om å bruke kapasiteten i dei ideelle institusjonane meir. Eg vil understreke at eg ikkje rir ideologiske kjepphestar i denne saka, dette handlar om at dei pasientane som treng hjelp, faktisk skal få det. Dei tilbakemeldingane vi får – trass i det statsråden seier – er at behandlingsplassar på ideelle institusjonar står i fare for å bli lagde ned, og at det no er mindre bruk av kapasiteten, eksempelvis på ein stor institusjon som Modum Bad. Der er det no fare for at ein må kutte så mykje som 3 000 døgnplassar neste år – trass i at statsråden seier at kapasiteten frå det offentlege si side vil bli sett opp.

Eg lurar på korleis ministeren kan sikre at ideelle som har kapasitet, faktisk kan utnytte kapasiteten som er bygd opp under fritt behandlingsval, fullt ut, og ikkje må kutte, slik eksempelvis Modum Bad må no.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:18:31]: Når det gjelder Modum Bad, har Helse Sør-Øst utvidet avtalen med over 10 pst. Der hadde Modum Bad tidligere, gjennom godkjenningsordningen fritt behandlingsvalg, 900 behandlingsdøgn, sett opp imot 2 500 gjennom avtale. Så jeg kjenner rett og slett ikke igjen tallene som brukes fra flere opposisjonspartier når det gjelder Modum Bad.

Et annet eksempel: I 2021 reserverte Helse Midt-Norge anskaffelsen av TSB til ideelle leverandører. Da ble det inngått avtaler med Blå Kors Lade Behandlings-senter i Trondheim og Tyrilistiftelsen i Trondheim og i Molde for inntil åtte år. Helse Sør-Øst har også utvidet alle gjeldende avtaler med private innen psykisk helsevern, der er ti av elleve avtaleparter ideelle. Og som nevnt i mitt andre svar: For Helse Vest sin del er alle de fem leverandørene fra 2022 ideelle.

Alfred Jens Bjørlo (V) [12:19:37]: Eg takkar igjen for svaret. Eg er i alle fall einig med statsråden i at her er det ganske ulike verkelegheitsoppfatningar om korleis dette blir. Statsråden snakkar om avtalar, men det som er viktig å hugse, er at fram til og med i fjor kom fritt behandlingsval og tilbodet der på toppen av dei avtalane som låg føre. Dette er no noko av kjernen i korleis vi sørgjer for at den samla kapasiteten ved desse institusjonane blir brukt. Eg oppfattar at statsråden står fast på at tilbodet til pasientane på viktige område som psykiatri og rus samla sett skal styrkjast i eit samspel mellom det offentlege og bruk av i alle fall ideelle organisasjonar.

Det er jo fakta når året er omme som vil vise korleis kapasiteten er utnytta. Då er eigentleg det andre tilleggs-spørsmålet mitt: Korleis rapporterer helseregionane no på varetaking av pasientane – når vi høyrer at dei som må avvike, dei som kanskje har levert mykje på fritt behandlingsval, fortel at føretaka dei samarbeidde med, ikkje har kapasitet til å overta? Korleis rapporterer helseregionane inn dette, slik at vi får vite kva som er fakta?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:20:45]: Jeg synes det er viktig å ha med seg at helseregionene kjøper tjenester hos private og ideelle for over 17 mrd. kr i år – og gjorde det også i fjor. De pengene som tidligere ble kanalisert direkte fra lokalsykehusene til pasienten og til de aktørene som leverte etter godkjenningsordningen i fritt behandlingsvalg, utgjorde 650 mill. kr i fjor. Det er penger som nå ligger i RHF-ene, og som brukes på pasientbehandling. Så rapporterer de regionale helseforetakene hvert kvartal på både ventelister og kapasitet til meg og mitt departement, som eier av spesialisthelsetjenesten. Det har vi god oversikt over.

Spørsmål 12

Seher Aydar (R) [12:21:55]: Jeg vil også gratulere helseministeren og alle kvinner med kampdagen.

«Kvinner har kjempa for helt grunnleggende rettigheter gjennom historia. Vi gjør fortsatt det. Som retten til å leve trygge liv krever kvinner også trygghet når de gir liv. Kvinner strøk bunadsskjorta for å kreve bedre fødetilbud. Vi henta fram opprørsfana i barseloppøret. Jordmødre på sykehus over hele landet har trykket på den røde knappen i årevis.

Er kvinnekamp kun noe som skal heies fram i festtaler, eller kan vi forvente noen reelle forbedringer i føde- og barselomsorgen, og hva er de konkrete planene for det?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:22:34]: Til lykke med kvinnetilbudet til representanten Seher Aydar!

Vi har en god fødsels- og barselomsorg i Norge, men det er noe vi må forsvare hver dag, i hvert eneste statsbudsjett. Den skal vi ta vare på, og den skal vi forbedre.

I regjeringsplattformen har vi varslet et arbeid om det helhetlige føde- og barseltilbudet. Det er et arbeid som er i gang, og som omfatter bemanning, følgetjeneste, heltidsstillinger og finansieringen av fødselsomsorgen. Vi har satt i verk flere initiativ for å gi en god oppfølging av gravide og en trygg fødsels- og barselomsorg.

Vi lytter til fagfolkene som mener finansieringen av fødselsomsorgen ikke synes å treffe godt nok. Fra 2023 har vi redusert andelen innsatsstyrt finansiering fra 50 pst. til 40 pst. Jeg har også gitt de regionale helseforetakene i oppdrag å gjennomgå og vurdere finansieringen av den spesialiserte fødselsomsorgen og vurdere og sette i verk eventuelle tiltak. Helsedirektoratet ser på behovet for ytterligere justeringer i den innsatsstyrte finansieringen, slik at ordningen er tilstrekkelig tilpasset variasjonen i behovene til de gravide kvinnene og dem som skal føde.

Tilgang til fagfolk er den største utfordringen framover. I arbeidet med å møte utfordringene med å beholde og rekruttere fagfolk må vi ta i bruk flere virkemidler. Helsepersonellkommisjonens utredning er lagt fram og sendt på høring. Jeg vil vurdere helsepersonellkommisjonens anbefalinger også i lys av utfordringene med å rekruttere nok fagfolk i fødsels- og barselomsorgen.

Arbeidet for å utdanne flere spesialsykepleiere, inkludert jordmødre, er i gang. I fjor bevilget regjeringen til sammen 64 mill. kr til å opprette 200 utdanningsstillinger for spesialsykepleiere – for jordmødre og anestes-, barne-, intensiv-, operasjons- og kreftsykepleiere. Vi viderefører satsingen i år. Bevilgningen er økt for å dekke helårseffekten av de 200 stillingene vi startet opp i fjor, og for å starte opp 200 nye stillinger høsten 2023. Samlet bevilger vi 224 mill. kr til dette formålet i år.

Jeg er opptatt av handling og ikke festtaler. Regjeringen er godt i gang med arbeidet med det helhetlige svangerskaps-, fødsels- og barseltilbudet. Vi skal sørge for at vi fortsatt har en trygg og god fødsels- og barselomsorg her i landet. Representanten Seher Aydar og resten av Stortinget inviteres til å slutte seg til det når vi legger fram nasjonal helse- og samhandlingsplan mot slutten av året.

Seher Aydar (R) [12:25:18]: La det ikke være noen tvil: Vi kommer til å støtte alle forbedringer som gir kvinner flere og bedre rettigheter ved svangerskap, fødsel og barsel, og andre måter å styrke folkehelsen på. Likevel er det slik at når det gjelder fødselsomsorgen, er den allerede kuttet inn til beinet. Utviklingen de siste ti årene er at andelen med mer enn én times reisevei har økt. Det er bra med følgetjeneste, men det er fortsatt mange sykehuskamper om fødeavdelinger som må kjempes. Liggetiden på barsel har blitt redusert. Det bygges fortsatt sykehus beregnet på at folk skal være på barselavdelingen i veldig, veldig kort tid – bare noen timer i noen tilfeller – og andelen fødselsdepresjoner har økt. Vi mangler jordmødre i sykehusene fordi arbeidsvilkårene er så tøffe at de slutter. På ABC-klinikken sluttet de aller fleste jordmødrene. På kvinneklinikken ved Oslo universitetssykehus forteller de at de må løpe så fort at de ikke vet om de orker mer. Det er en del ting vi allerede vet som burde være mulig å komme i gang med.

Jeg lurar på hvem det er som merker den satsingen som helseministeren nå snakker om.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:26:23]: Når det gjelder finansieringen av sykehusene, er det allerede gitt i oppdrag. Basisbevilgningene og den innsatsstyrte finansieringen kanaliseres gjennom de regionale helseforetakene. Derfor er det avhengig av hvordan finansieringen viderefordes til og innad i sykehusene. Det har man nå gitt beskjed om at man skal se på. Jeg mener at innslaget av innsatsstyrt finansiering av de regionale helseforetakene fram til nå har vært for høyt. Den høye innsatsen kan ha fått uheldige utslag innenfor fødselsområdet. Inntektene har gått ned på grunn av nedgang i antall fødsler, samtidig som behovet for beredskap gjør at kostnadene ikke har blitt redusert. Det er klart vi tar tak i dette. Vi har redusert andelen fra 50 pst. til 40 pst., og i tillegg til å utdanne ser vi på flere forslag.

Seher Aydar (R) [12:27:28]: I sitt første innlegg sa helseministeren at vi må forsvare og bedre barselomsorgen. Jeg lurar egentlig på hvem vi må forsvare den mot. Jeg tror finansieringsmodellen er et eksempel. Jeg er glad for at helseministeren ser problemene med det, men problemet er at det er et resultat av ikke bare fordelingen i avdelingene, men hele systemet med inn-

satsstyrt finansiering. Både kvinnehelseutvalget og Helsedirektoratet har påpekt at finansieringssystemet fungerer dårlig for fødeavdelingene. Jordmorforeningen har sagt det samme flere ganger. Da holder det ikke å be helseforetakene om å se på det selv, for det er ikke helseforetakene som har myndighet til å endre selve finansieringssystemet. Det er det helseministeren og regjeringen som har mulighet til, og da lurar jeg på hvorfor det ikke skjer annet enn at helseministeren ber helseforetakene om å se på det selv. Kan ikke heller regjeringen sørge for å gjøre det i neste statsbudsjett, sånn at vi kan ha et finansieringssystem som er mer bærekraftig for fødeavdelingene, og at man ikke alltid må forsvare den helt grunnleggende rettigheten til trygge fødsler?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:28:32]: Dette tror jeg må bero på en misforståelse, for vi har jo endret finansieringsordningen. Det har jeg som oppdragsgiver til sykehusene gjort i år. Vi har endret andelen innsatsstyrt finansiering fra 50 pst. til 40 pst. Det er regjeringens beslutning.

Når det gjelder å forsvare verdens beste svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg, handler det om å sikre den for framtiden, mot åpenbare sårbarheter og trusler. Det er en politisk oppgave, og den er regjeringen i gang med. Det handler om å sikre nok fagfolk, det handler om å sikre at finansieringen bygger opp under den gode kvaliteten, og det handler om å sikre et godt og likeverdig tilbud over hele landet.

De politiske arbeidsprosessene som vi har satt i gang, får representanten Seher Aydar og Stortinget muligheten til å ta stilling til når vi legger fram nasjonal helse- og samhandlingsplan i desember.

Spørsmål 13

Bård Hoksrud (FrP) [12:29:51]: Jeg vil også få lov til å gratulere statsråden og alle kvinner med kvinnedagen i dag.

«I dag er det kvinnedagen. For en uke siden la Kvinnehelseutvalget frem sin NOU. Der peker de på en rekke tiltak for å styrke kvinners helse i Norge, blant annet at det er stort behov for et styrket fødsels- og barseltilbud. Det er jeg helt enig med utvalget i.

Hva er årsaken til at regjeringen har valgt å kutte nettopp i denne typen tilbud, gjennom blant annet nedleggelse av ABC-klinikken og fødeavdelingen i Kristiansund?»

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:30:22]: Gratulerer til Bård Hoksrud med den internasjonale kampdagen for alle verdens kvinner. Det gleder meg å uttrykke den gratulasjonen.

Kvinnehelseutvalget overleverte sin NOU, «Den store forskjellen – Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse», forrige torsdag. Utvalgets rapport sendes i dag på høring – på selveste kvinnedagen. Kvinnehelse er et viktig område som vekker stort engasjement, og jeg ser fram til at vi kan motta ulike høringsinnspill og bruke dem i arbeidet med å utvikle en god kvinnehelsestrategi, som regjeringen skal legge fram neste år.

Vi har et godt og trygt føde- og barseltilbud i Norge. Det skal vi ta vare på, og det skal vi forbedre. Vi har i regjeringsplattformen varslet at det settes i gang et arbeid om det helhetlige føde- og barseltilbudet i helsetjenesten. Det er et arbeid som vil omfatte bemanning, følgetjeneste, heltidsstillinger og ny finansieringsmodell.

Representanten Hoksrud viser til et par aktuelle og medieomtalte saker innenfor fødselsområdet. De to konkrete sakene har begge sin særskilte bakgrunn med ulike utfordringer og vurderinger som ligger til grunn for endring av tilbudet.

Det er primært rekrutteringsutfordringer som har ført til situasjonen ved fødeavdelingene i Nordmøre og Romsdal, hvor det ikke har vært mulig å opprettholde et forsvarlig tilbud ved avdelingens virksomhet i Kristiansund. Ved Oslo universitetssykehus og ABC-enheten er situasjonen at Føde A og Føde B ble slått sammen som følge av færre fødsler og økende utfordringer med tilgang til jordmødre.

Sykehusene opplever omstillingsbehov, både som følge av en generelt strammere økonomisk situasjon og på grunn av konkrete rekrutteringsutfordringer på enkelte områder. Dette må de finne gode løsninger på lokalt for fortsatt å kunne gi befolkningen gode, forsvarlige helsetjenester. Samtidig må vi også fra nasjonalt hold rette innsats mot å bedre situasjonen. Vi skal fortsatt ha gode og trygge fødsels- og barseltilbud i alle deler av landet, og det innebærer ikke nødvendigvis at alt av tjenester skal fortsette på samme måte som i dag. Det kan skje tilpasninger og justeringer lokalt, innenfor de rammene som er trukket opp, og som kreves for å ivareta gode tjenestetilbud med trygghet, kvalitet og likeverdig tilgang for alle fødekvinnene i hele landet.

Bård Hoksrud (FrP) [12:32:57]: Statsråden viste til at de to sakene jeg hadde tatt opp, var to saker med særskilte utfordringer, men jeg opplever at statsråden har sittet stille i båten mens viktige tilbud for kvinner enten er forsvunnet eller er i ferd med å forsvinne. Blant annet skal OUS kutte 30 årsverk ved kvinneklinikken på Ullevål, som har lang erfaring med og kompetanse om forskning på kvinnehelse.

Dette er stikk i strid med anbefalingene fra kvinnehelseutvalget. Hvordan kan statsråden mene at forskning på kvinnehelse prioriteres, mens det i realiteten

gjøres et stort kutt – som vi nå opplever at OUS er i ferd med å gjøre, på det eneste stedet hvor man har så mye forskning på akkurat det som gjelder kvinnehelse? I hvert fall på en dag som dette burde statsråden være klar og tydelig på at det blir ingen kutt i forskning på kvinnehelse på OUS.

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:33:56]: Først tror jeg man må være litt klar og tydelig når man gjengir ting i stortingssalen. Kvinnehelseutvalget har ikke gitt noen anbefaling om bemanning på enkeltavdelinger på noe sykehus. Kvinnehelseutvalget foreslår til sammen 75 ulike tiltak innenfor ulike områder av kvinnehelsefeltet.

Jeg mener at vi skal ha et differensiert og godt fødetilbud. Det mener hele Stortinget. Hurdalsplattformen trekker det fram som denne regjeringens politikk, og det betyr at vi også må tilpasse tilbudet til de rammene som til enhver tid gjelder. Når det er en sterk nedgang i antall fødsler ved et sykehus, er det også naturlig at man gjør tilpasninger. Det som må være målet, er at alle fødekvinner opplever en individuell oppfølging og et fødetilbud som er tilpasset deres behov.

Bård Hoksrud (FrP) [12:34:57]: Jeg registrerer at statsråden ikke ville svare på dette med forskning og kompetanse når det gjelder kvinneforskning. Det svarer ikke statsråden på.

De siste ukene har vi hørt mange historier om kvinner med alvorlig endometriose, som Renate, som har levd i 30 år med store smerter. For noen går det så langt at de er nødt til å fjerne hele livmoren for å kunne leve et liv uten de store smertene.

I Oslo er ventetiden for å få fjernet livmoren nesten 92 uker, mens hos Aleris kan man få gjort det på 1–2 uker. Hva synes statsråden om at kvinner må vente i nesten to år for å få behandling i det offentlige helsevesenet, behandling som kan fjerne masse smerter og problemer for den enkelte, fordi man av ideologiske grunner ikke ønsker å bruke det private, som kunne bidratt til å gjøre dette raskere?

Statsråd Ingvild Kjerkol [12:35:54]: Jeg er nok dessverre redd for at representanten Hoksrud gjør seg skyldig i en overforenkling her. Det som er veldig viktig, er at vi får til en tidligere diagnostikk av denne typen smertefulle lidelser, som endometriose og adenomyose.

Jeg er glad for at Ullevål og Oslo universitetssykehus har høy forskningsaktivitet på dette feltet. Senest på Lørdagsrevyen og Søndagsrevyen fikk vi presentert forskningsprosjekter på menstruasjonen til unge jenter, som kan gi oss ny kunnskap og forhåpentligvis gjøre at vi kan diagnostisere og følge opp behandling tidligere.

For et halvt års tid siden hadde jeg gleden av å besøke kvinneklinikken ved Ullevål, hvor de også hadde en klinisk studie på medikamentell behandling av endometriose. Den studien ble dessverre avsluttet uten at man fikk utviklet ny behandling. Så her er det mye ugjort, og det er derfor godt at vi har kommet i gang med klare faglige anbefalinger.

Spørsmål 14

Andreas Sjalg Unneland (SV) [12:37:11]: «For første gang på ni år har vi fått ny statistikk over voldtekt i Norge. Rapporten viser at flere kvinner enn før oppgir å ha blitt voldtatt, utsatt for alvorlig partnervold eller utsatt for alvorlig fysisk vold. Nærmere én av fire kvinner oppgir nå å være utsatt for voldtekt, enten ved fysisk makt eller tvang eller sovevoldtekt. Halvparten av de som var utsatt for voldtekt ved makt og tvang, var under 18 år.

Hvilke strakstiltak har regjeringen satt i gang, eller planlegger å sette i gang, etter at rapporten ble overlevert justis- og beredskapsministeren?»

Statsråd Emilie Mehl [12:37:55]: Først og fremst: Gratulerer med kvinnedagen! Dette er dessverre et tema som er veldig viktig å snakke om akkurat i dag, fordi vi ser at vold og overgrep og voldtekt dessverre rammer kvinner mye oftere enn menn, og i mye større omfang. Det er grov integritetskrenkende kriminalitet som kan gi langvarige helseskader for den enkelte. For dem som blir utsatt for en voldtekt, er det gjerne noe man har med seg resten av livet. Derfor er det viktig for regjeringen – og har vært det siden dag én og før det, da vi satt på Hurdal – å styrke innsatsen mot vold, slik at vi kan forebygge denne typen kriminalitet og også styrke ivaretagelsen av dem som blir utsatt for vold og voldtekt.

Den rapporten som representanten Unneland referer til, er utarbeidet av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. Rapporten er en del av en tiårig satsing på forskning om vold og overgrep. Jeg er veldig glad for at vi har fått disse tallene, selv om det er dystre tall. Vi er forpliktet bl.a. etter Istanbul-konvensjonen til å gjøre denne typen omfangsundersøkelser, og det er, som representanten selv pekte på, hele ni år siden sist. Likevel er det jo ikke slik at kampen mot vold og voldtekt startet da den forelå. Regjeringen har i lang tid vært bekymret for både generell vold og voldtekt, og det er urovekkende og bekymringsfullt når vi ser at tallene her tyder på at istedenfor å ha klart å redusere omfanget av vold og voldtekt er det en veldig stor økning relativt sett siden 2014, både av alvorlig fysisk vold, partnervold og voldtekt.

En annen ting som er bekymringsfullt, og som er noe vi delvis kjenner til fra før, er at det er så få som anmelder overgrep til politiet, og det er også en altfor liten andel av dem som blir utsatt for en voldtekt, som søker helsehjelp. Vi er nødt til å trappe opp innsatsen på mange plan hvis vi skal få til å gjøre noe med dette. Noe av det som er viktig for regjeringen framover, er å styrke innsatsen mot vold og overgrep generelt. Derfor vil vi legge fram en offensiv opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. En del kvinner blir utsatt for voldtekt også av sin partner. Vi har satt ned et voldtektsutvalg, som også SV var med på å ta initiativ til. Det er bra. Jeg vil ikke forskuttere hva slags tiltak vi vil legge fram når de har gjort en jobb, men det er viktig at vi får mer kunnskap om årsakene til voldtekt, hvilke tiltak som kan møte ofrene. Vi vil sette ned en permanent partnerdrapskommisjon. Så er det mange tiltak, som å styrke politiet, få grensesetting inn i læreplanen og styrket helsehjelp, som jeg nevnte, som blir viktig i kampen mot voldtekt.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [12:40:59]: Jeg er enig med ministeren i at kampen mot voldtekt løser vi ikke kun med strakstiltak. Her er man nødt til å jobbe systematisk og lenge, for dette er et stort samfunnsproblem og et samfunnsproblem som har eksistert i lang tid. Det var derfor SV tok initiativ og fremmet forslag om en voldtektskommisjon, for å få en oppdatert analyse og oppdaterte tiltak som kan fungere.

Så er det åpenbart ikke et enkelttiltak som vil løse denne utfordringen, men det er flere ting man kan gjøre på kort sikt istedenfor bare å peke på planene som skal komme en gang i framtiden. Man kan styrke seksualitetsundervisningen i skolen, med mer fokus på grensesetting, noe som også elevene i skolen etterlyser, nemlig bedre og mer seksualitetsundervisning.

Det er spesielt urovekkende når kun 4 pst. av voldtektene fører til en straffereaksjon. Mange opplever det krevende og til tider meningsløst å anmelde, fordi sakene ikke fører fram, selv om de har sterke bevis.

Vil ministeren sørge for at politiet prioriterer disse sakene høyere?

Statsråd Emilie Mehl [12:42:01]: Det er ingen tvil om at politiets kapasitet, kompetanse og ressurser til å etterforske bl.a. voldtekt er kjempeviktig, både for å oppklare de sakene og for at voldtekts ofre skal ha tillit til at det er viktig å anmelde, at man kan få hjelp, og at det er en mulighet for at en sak vil føre fram til dom. Regjeringen har styrket politiet betydelig siden vi tiltrådte. Det har vært viktig for oss å øke kapasiteten i politiet i hele landet, og vi ser at disse tallene dessverre viser at voldtekt forekommer over hele landet. Vi vil jobbe videre med hvordan vi kan styrke etterforskningen spesi-

elt, fordi vi ser at det er for høy turnover bl.a. blant et-terforskere, og det kan gå ut over kvaliteten.

Så til grensesetting: Jeg er veldig glad for at grense-setting har kommet inn i læreplanen, men jeg tror det er viktig at kompetansen hos lærerne øker på det området. Det er også et tiltak som jeg mener er viktig, at man må tørre å snakke med barn og unge og ungdommer om dette. Jeg tror det er 30 pst. som er sovevoldtekter. Det er alvorlig. (Presidenten klubber.)

Presidenten [12:43:04]: Tiden er ute.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [12:43:05]: Jeg tror ikke folk våkner en dag og bestemmer seg for å bli over-gripere. Når omfanget er så stort som det er nå, når nær en av fire kvinner opplever en voldtekt i løpet av livet – ja, da har vi et problem med kulturen og med samfunn-et, og vi kan jo ikke si noe annet enn at vi i realiteten har en voldtektskultur i Norge.

Vi vet at lovverket både skal gi uttrykk for holdning-er og bidra til å skape og endre holdninger. Derfor er en samtykkelov som sier krystallklart at sex uten samtykke er en voldtekt, et viktig arbeid, og det er noe vi i SV har etterspurt i lang tid. Det var det første forslaget jeg var med på å fremme på Stortinget. Vi må få fortgang i det arbeidet. Nå har det tatt ett og et halvt år siden regjer-ingen tiltrådte. Straffelovrådet har levert sin utredning. Vi i SV er utålmodige når det gjelder en samtykkelov. Når vil regjeringen komme med et forslag til Stortinget i denne saken?

Statsråd Emilie Mehl [12:44:06]: Det er for tidlig å være konkret på det, men jeg er enig med represen-tan-ten i at det er viktig å få på plass en samtykkelov. Det er viktig at det gjenspeiles i lovteksten at det å ha sex med noen som ikke samtykker til det eller vil det, er forbudt. Vi har et lovverk i dag som rammer voldtekt til samleie, men vi har også en utfordring med holdninger i sam-funnet. Jeg tror en samtykkelov bl.a. kan være med og bidra positivt på det området. Samtidig er det viktig når vi gjør endringer i straffeloven, at vi er helt sikre på hva vi gjør, at det ikke får utilsiktede konsekvenser. For min del er jeg opptatt av at vi ikke gjør endringer som gjør at ofre i realiteten f.eks. får større fokus i en rettssak – hvordan offeret har oppført seg, hva offeret sa og ikke – opp mot hvordan det er i dag. Det er også hensyn som vi må jobbe grundig med før vi kan legge fram et lovfor-slag.

Spørsmål 15

Sveinung Stensland (H) [12:45:14]: «Da Stortinget behandlet forslag om tiltak for å redusere passkøene i

Norge i fjor, ble en rekke forslag for å bedre situasjonen vedtatt. I debatten uttalte statsråden at hun «ser svært alvorlig på den situasjonen norske borgere som trenger pass, nå har havnet i», og at "regjeringen setter inn alle krefter for å finne tiltak som kan forbedre situasjonen". De siste ukene har flere medier skrevet om lange vente-tider og få ledige timer.

Hvordan har statsråden fulgt opp stortingsvedtake-ne, og hvilke andre tiltak har blitt iverksatt?»

Statsråd Emilie Mehl [12:45:54]: Regjeringen og politiet har iverksatt en rekke tiltak for å sørge for at passutstedelsen er effektiv og tilgjengelig over hele lan-det, og for å etablere beredskapstiltak som sikrer utste-delse av pass i kriser. Det er tiltak som bl.a. favner kapa-siteten i politidistriktene og hos leverandørene. Råd til befolkningen er også viktig.

Etterspørselen etter pass er høy også i 2023. Nå i starten av mars er den høyere enn det som er normalt for årstiden. Det er også en bra ting, for vi er nødt til å klare å unngå toppene rundt ferietiden. Derfor er publi-kum oppfordret til å søke om pass og ID-kort nå som det tradisjonelt er lavsesong, og vi ser at veldig mange har gjort det. Så det er egentlig en god ting.

Alle politidistrikter har ledige timer på både kortere og lengre sikt, men jeg forstår frustrasjonen for dem som strever med å finne de timene i timebestillingssystemet til politiet, som bare gir et øyeblikksbilde av kapasitet-en. Selv om det nå kan være fullt ved enkelte passkonto-rer, er jeg kjent med at politiet hele tiden jobber med å legge ut nye timer fortløpende. Det er også sann at den enkelte som trenger pass, selv må følge med på oppdate-ringene.

Politidirektoratet er i kontinuerlig dialog med leve-randøren om å forbedre kø- og timebestillingssystemet. I et lengre løp må det også planlegges for en ny løsning som gir innbyggerne en bedre og mer effektiv timebe-stillingstjeneste.

Politidirektoratet rapporterer ukentlig til departe-mentet om status for utstedelsen av pass og ID-kort og hvilke tiltak det jobbes med. Disse rapporteringene gir også en oversikt over hvor mange ledige timer de enkel-te politidistriktene har for timebestilling de neste ukene og månedene.

POD har rapportert at leveringstiden for pass og ID-kort er på normalt nivå, én uke pluss postgang. Det var en stor utfordring i fjor sommer. Alle politidistrikter rus-ter nå opp mot det som tradisjonelt er høysesongen, når alle skal på ferie til sommeren.

Politiet kommuniserer også jevnlig med befolkning-en om kapasiteten i distriktene og om betydningen av både det å være tidlig ute med å bestille time og ikke minst å avbestille timer man ikke skal bruke, sann at de

kan frigjøres for andre. Det er også flere politidistrikter som har kveldsåpent, og det pågår omfattende oppbemanning og rekruttering, som er viktige tiltak.

I fjor ble det utstedt nesten 1,4 millioner pass og ID-kort i Norge. Mer enn 300 000 pass utløper i 2023, og Politidirektoratet anslår at det vil bli fremmet omtrent 1,3 millioner søknader om pass og ID-kort totalt i år. Dette er det tatt høyde for i leveranseplanen for 2023, som er utarbeidet av Politidirektoratet og Thales.

Sveinung Stensland (H) [12:48:58]: Jeg vil takke for et grundig svar. Jeg spurte om de seks stortingsvedtakene var fulgt opp. Det tror jeg ikke statsråden helt var inne på i svaret, men jeg opplever at en er opptatt av å lette på situasjonen.

Har statsråden oversikt over hvor mange av de seks vedtakene fra i fjor – det er vel fra 647 til 652 – som er gjennomført? Og er det andre tiltak en har gjort, konkret?

Statsråd Emilie Mehl [12:49:29]: Så langt jeg kjenner til, er stortingsvedtakene fulgt opp og utkvittert i Meld. St. 4 for 2022–2023, Innst. 186 S for 2022–2023 og vedtak 502. De ble hovedsakelig fulgt opp bl.a. gjennom å redusere ventetiden for nye pass gjennom tiltak som ble iverksatt i politidistriktene før sommeren 2022.

Som jeg sa, er det fortsatt viktig at vi er tett på. I fjor hadde vi et stort etterslep som mye skyldtes etterslepet etter pandemien. Det var mange som ikke hadde fornyet sine pass da, for da var det uansett ikke aktuelt å reise. Det er nok noe som henger igjen derfra fortsatt. Når vi ser at etterspørselen er høy, er tiltak som oppbemanning, nyrekruttering, lengre åpningstider og ikke minst den jevnlige dialogen politiet selv har med publikum, veldig viktige.

Sveinung Stensland (H) [12:50:26]: En kan også nevne passbussen, som Senterpartiet syntes var veldig dum, men den gjør også nytten i denne sammenhengen.

Jeg har selvfølgelig gjort et søk i media i denne forbindelse, og det virker som enkelte politidistrikter har en vanskeligere situasjon enn andre. Er vi flinke nok til å dra lærdom av hverandre rundt omkring i landet? Er det noe spesielt på Sør-Vestlandet? Er en rett og slett mer reiselysten i Rogaland enn i andre deler av landet? Er det politidistriktet som er dårligere enn i resten av landet, eller har media i Rogaland lavere terskel for å klage på dette enn de har andre plasser? Det er faktisk Sør-Vest politidistrikt de fleste sakene kommer fra, og det er media der som har tatt det opp, pluss TV 2 i én sak.

Statsråd Emilie Mehl [12:51:15]: Jeg har tillit til at Politidirektoratet har tett dialog med de ulike politidistriktene. Om det kan være spesielle utfordringer i

Sør-Vest, kan ikke jeg svare på her og nå, men vi kjenner til at det er et stort behov for nye pass i hele Norge, inkludert i Sør-Vest politidistrikt, i 2023. Det er et oppdrag alle politidistriktene har, å legge til rette for at man får gjennomført den utstedelsen på en mest mulig smidig måte både for politiet selv og for publikum.

Det kan være ulike tiltak som er aktuelle å gjøre i de forskjellige politidistriktene, etter hvordan situasjonen er. Regjeringen er opptatt av at vi skal legge grunnlaget godt på et overordnet nivå, f.eks. når det gjelder muligheten for Thales til å levere ID-dokumentene og eventuell ressurstilførsel det er behov for. Der ser jeg at Politidirektoratet håndterer det godt med omdisponeringer.

Spørsmål 16

Kari Elisabeth Kaski (SV) [12:52:28]: «Ansatte og innsatte har flere ganger slått alarm om soningsforholdene ved Bredtveit fengsel. Bredtveit kvinnefengsel topper statistikken over selvskading og selvmordsforsøk. Siden 2018 har det vært 87 selvmordsforsøk og nesten 200 selvskadingsepisoder i kvinnefengselet. Til sammenligning har Oslo fengsel, som har plass til nesten fire ganger så mange innsatte som Bredtveit, 117 selvskadingsepisoder og selvmordsforsøk i samme periode.

Hva vil statsråden gjøre for å bedre soningsforholdene for kvinnene på Bredtveit?»

Statsråd Emilie Mehl [12:53:14]: Det er viktig at vi jobber videre mot målet om å sikre kvinner likeverdige soningsforhold med menn. Vi ser dessverre at det er forskjeller i Norge og har vært det i lang tid.

Kriminalomsorgen skal sikre at tryggheten for alle innsatte og ansatte ivaretas i forbindelse med både varetekt og straffegjennomføring, og at kvinnelige innsatte i norske fengsler skal ha likeverdige soningsforhold.

I 2022 var det en kraftig økning i tallet på kvinnelige innsatte med psykiske lidelser og selvskadingsproblematikk og, som representanten Kaski peker på, en økning i selvmordsforsøk og selvskading blant kvinnelige innsatte. Dette er en situasjon jeg ser veldig alvorlig på.

For Bredtveit fengsel og forvaringsanstalt spesielt er det iverksatt tiltak som skal forbedre soningsforholdene for kvinnene. Det er viktig. Det er bl.a. etablert et såkalt ressursteam som skal bidra til å forebygge og hindre langvarig isolasjon, særlig for kvinner som er innsatte, og som har alvorlige psykiske lidelser. Vi ser dessverre at psykiske lidelser generelt er utbredt i fengsel.

For Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering har det vært enormt viktig å starte en gjenoppbygging av kriminalomsorgen etter åtte år med store kutt under blå regjeringer. Derfor ble kriminalomsorgen i 2022 og

2023 styrket med 145 mill. kr, som skal gå til bl.a. økt bemanning, bedre innhold i soningen og redusert omfang av isolasjon. Deler av styrkingen som skal skje i 2023, skal gå til økt bemanning i ressursteamet ved Bredtveit. I tillegg skal det brukes på selvmordsforebyggende tiltak og jobben med å redusere bruk av sikkerhetsseng. Kvinnefengsler vil bli prioritert.

Jeg er også kjent med at Kriminalomsorgsdirektoratet, KDI, vurderer både kortsiktige og mer langsiktige tiltak for å bedre kvinners soningsforhold, for der tror jeg vi i fellesskap er nødt til å gjøre en stor jobb. Det har vært et behov lenge. Nå skal kriminalomsorgen bl.a. kunne vurdere om man kan sikre kvinner bedre fysiske soningsforhold gjennom omgjøring av et fengsel som har gode bygningsmessige forhold, til et kvinnefengsel. Jeg merker jeg meg at KDI bl.a. vurderer å gjøre om Telemark fengsel, Skien avdeling til et kvinnefengsel.

Videre vil vi ha dialog med KDI for å sikre at nødvendige tiltak iverksettes raskt, slik at kvinnelige innsatte kommer nærmere målet om likeverdige soningsforhold med menn.

Det er også viktig at vi har god dialog med helsesektoren. Det har jeg med statsråden på det området, om hvordan utfordringene knyttet til helse- og omsorgstjenestene bør følges opp.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [12:56:13]: Jeg takker for svaret fra statsråden, som var utfyllende. Det siste som statsråden var inne på, som er knyttet seg til helse, er det fristende å gripe fatt i. Nylig kom kvinnehelseutvalgets rapport. Der er det skrevet knapt én side om kvinner som soner. Vi har sett dette – systematisk og på alle områder – gjennom de siste tiårene, at kvinner som soner, blir nedprioritert og til dels usynliggjort i veldig mange sammenhenger. I dag har SV fremmet et forslag om å få på plass en stortingsmelding om kvinnelige innsatte. Jeg skjønner at statsråden ikke nå kan utkvitere hvorvidt det kommer, men jeg vil spørre om det foreligger strategier fra regjeringens side som skal se på helheten i de kvinnelige innsattes soningsforhold. Det var en slik strategi fram til 2020, men den er ikke der nå.

Statsråd Emilie Mehl [12:57:18]: Det er nok riktig at det er for tidlig for meg å ta stilling til et forslag som er fremmet i dag, men det er viktig at vi har en langsiktig tanke om hvordan man skal gjøre dette. Vi ser dessverre at bygningsmessige forhold har veldig mye å si, særlig for kvinner, og Bredtveit er som det er, men også generelt, for det er jo forskjell på fengsler som er tilrettelagt for å ha fellesskap og kunne følge opp innsatte på en god måte, og typisk eldre fengsler, hvor det er vanskeligere å jobbe med å forebygge isolasjon. Derfor er dette tiltaket – som kanskje kan innføres på ikke altfor lang sikt, faktisk – med å se om man kan omgjøre et

fengsel som har god bygningsmasse og gode forhold, til et kvinnefengsel, veldig viktig. Hvis det er noe KDI ser at det er grunn til å gå videre med, tror jeg det kan være et veldig viktig tiltak som vil gjøre det mulig å styrke innholdet i soningen mye for kvinner.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [12:58:19]: Det vi ser, er at denne problemstillingen er sammensatt. Det dreier seg både om at i det særskilte kvinnefengselet på Bredtvet er bygningsmassen altfor dårlig, som statsråden var inne på, til å kunne gi verdige og gode soningsforhold. Der trengs det helt åpenbart økte bevilgninger for å kunne bøte på det. Den andre siden av det er at i fengsler hvor kvinner som soner, er i mindretall, der det er et flertall av menn, ser vi at det er en økt bruk av isolasjon fordi man ikke har god nok bemanning til å kunne ivareta de kvinnelige innsattes trygghet bl.a.

Vil regjeringen komme med forslag til økte bevilgninger, både for å øke bemanningen i kriminalomsorgen og i fengslene, som vi vet er viktig for de kvinnelige innsatte, og for å bedre de fysiske bygningene, som statsråden var inne på? Dette kommer til å koste penger hvis vi skal lykkes med det.

Statsråd Emilie Mehl [12:59:20]: Vi har allerede kommet med forslag om slike bevilgninger. Som jeg sa i mitt innledende innlegg, foreslo vi i 2022 og 2023 for Stortinget å bruke 145 mill. kr på mer bemanning i kriminalomsorgen. Det var også nødvendig å komme med en tilleggsbevilgning i forbindelse med nysalderingen i fjor på grunn av veldig store kostnadsøkninger og et underskudd som ikke burde overføres til 2023.

Når det gjelder bevilgninger til bygninger, har regjeringen signalisert at vi ønsker å bygge et nytt fengsel i Oslo. Så det må vi komme tilbake til i proposisjonene. Men vi tok en runde på området Bredtvet, som ville ha gitt et nytt kvinnefengsel hvis vi hadde valgt den lokasjonen. Vi valgte å ikke gjøre det på grunn av lokal motstand og ønsket om å bevare grøntarealer. Det er likevel viktig at vi får på plass et nytt fengsel i Oslo, og vi vil komme tilbake til det.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Spørsmål 17

Geir Jørgensen (R) [13:00:34]: Jeg vil innledningsvis få lov til å ønske statsråden til lykke med kvinnedagen.

«Hva tenker statsråden om at Straffelovrådet mener at et samtykke er noe som kan kjøpes som en vare?»

Statsråd Emilie Mehl [13:00:55]: Takk, og gratulerer med dagen tilbake!

Senterpartiet gikk inn for å kriminalisere kjøp av seksuelle tjenester i 2006, som det første partiet av Stoltenberg II-regjeringens medlemmer. To år senere ble forbudet mot sexkjøp en realitet, og per nå har heller ikke Støre-regjeringen inntatt noe annet standpunkt til spørsmålet om sexkjøp bør være straffbart enn det Stoltenberg II-regjeringen hadde.

Straffelovrådet har på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet gått gjennom hele straffelovens kapittel om seksuallovbrudd. Det er flere straffebestemmelser som virker sammen. Derfor var det viktig å få en samlet gjennomgang, og det har også vært viktig fordi vi var nødt til å fange opp eventuelle rettstomme rom knyttet til overgrep, om det var behov for å kriminalisere eller gjøre endringer på ting som ikke fanges opp godt nok i loven i dag. Rådet har fremmet en rekke forslag til endringer, først og fremst for å styrke den seksuelle selvbestemmelsesretten, som de viser til. Forslaget om å avkriminalisere kjøp av seksuelle tjenester fra voksne er blant de mer kontroversielle forslagene fra rådet, og jeg registrerer at det allerede har skapt debatt.

Vi har, som ofte er praksis når man mottar en sann utredning, sendt denne på høring. Det er viktig for meg at høringen er reell, at de som ønsker å spille inn sine syn i høringen, faktisk har mulighet til det, og at de gjør det uten at regjeringen har inntatt et standpunkt på forhånd. Når vi får tilbakemeldinger gjennom høringen, vil vi også da ta stilling til hvilke endringer som eventuelt bør gjøres i straffelovens kapittel om seksuallovbrudd.

Vi har allerede varslet i Hurdalsplattformen at vi vil foreslå endringer i voldtektsbestemmelsen for å sikre at vi får en samtykkelov i Norge, hvor det i større grad enn i dag gjenspeiles i loven at sex med noen som ikke har sagt ja til det, er forbudt. Det er en prioritert oppgave for regjeringen, og der har også Straffelovrådet kommet med et konkret forslag. Det er for tidlig for oss å si om det er det forslaget vi vil legge fram, eller om det er behov for å komme med et revidert forslag. Det vil vi komme tilbake til Stortinget med.

Geir Jørgensen (R) [13:03:24]: Takk for svaret. Det er ganske urovekkende at statsrådets eget parti, Senterpartiet, ikke har avklart sitt standpunkt her, men vi får ta det med det gode. Senterpartiet satt jo i den regjeringen som i sin tid innførte denne loven, og siden den kom i 2009, har den fungert: Prostitusjonsmarkedet i Norge har blitt markant mindre, og lovens intensjon om å flytte det strafferettslige ansvaret over på kjøper snarere enn selger har gitt et bedre vern av kvinner i prostitusjon.

Da blir spørsmålet: Er det statsråden og regjeringens intensjon å følge anbefalingen fra Straffelovrådet om å

avkriminalisere kjøp av seksuelle tjenester mellom voksne?

Statsråd Emilie Mehl [13:04:14]: Jeg må bare korrigere det innledende premisset litt. Så langt jeg er kjent med, har Senterpartiet avklart sitt standpunkt på dette og ønsker ikke en avkriminalisering knyttet til det å kjøpe seksuelle tjenester, men nå står jeg her og svarer i Stortinget på vegne av regjeringen. Det er derfor det er viktig for meg å være tydelig på at vi har fått en utredning som vi har sendt på høring, og vi må ta stilling til de konkrete forslagene som ligger i den utredningen når høringen er over. Samtidig er det nok vårt utgangspunkt at det å avkriminalisere kjøp av seksuelle tjenester ikke er noe regjeringen – i hvert fall ikke på forhånd – hadde tenkt at man skulle gå inn for, så det må vi komme tilbake til.

Geir Jørgensen (R) [13:05:02]: Straffelovrådet argumenterer jo for avkriminalisering på bakgrunn av at vernet av den enkeltes seksuelle selvbestemmelsesrett står sentralt. Til tross for at prostitusjonsmarkedet eksisterer på grunn av global og nasjonal ulikhet, betyr ikke det at enkelte prostitusjonskjøp skjer i en kontekst der den som selger sex, ikke har andre muligheter eller nødvendigvis skades av handlingen. Internasjonal forskning anslår at så mange som 42 millioner mennesker globalt er berørt av sextrafikken, og at rundt 90 pst. av disse ønsker seg ut.

Er det rimelig å avkriminalisere kjøp av seksuelle tjenester fordi et lite mindretall muligens selger sex frivillig og tilsynelatende ikke tar skade av det, når vi vet hvor mange som ikke gjør det frivillig, og hvor skadelig prostitusjon er for det enkelte mennesket?

Statsråd Emilie Mehl [13:05:58]: Jeg opplever at representanten ber meg ta stilling til det som ligger i Straffelovrådets utredning, og det er det for tidlig å gjøre. Det er et spørsmål jeg kommer tilbake til etter høringen.

Spørsmål 18

Ingunn Foss (H) [13:06:25]: Jeg vil også benytte anledningen til å ønske statsråden til lykke med kvinnedagen. Mitt spørsmål berører i stor grad kvinner: «Den 28. februar la Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress frem en rapport som viste at én av fem norske kvinner rapporterer å ha blitt voldtatt minst én gang i løpet av livet. Halvparten av norske menn oppgir å ha vært utsatt for alvorlig fysisk vold. Det er alvorlige tall og viser at vi må ha handling. I 2022

fikk Høyre flertall for flere forslag om å styrke ofres stilling.

Kan statsråden gjøre rede for når og hvordan vedtakene om omvendt voldsalarm og gjennomgang av varslingsrutinene i Kriminalomsorgen vil bli fulgt opp?»

Statsråd Emilie Mehl [13:07:35]: Jeg vil også gratulere representanten med dagen.

Det temaet som tas opp, er viktig, og det er viktig å snakke om, spesielt på en dag som denne. Jobben med å bekjempe vold, vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep er høyt prioritert av regjeringen. Det har vært viktig for oss siden vi skrev Hurdalsplattformen å ha et høyt trykk på det.

Nå har vi fått en fersk omfangsundersøkelse, som representanten viser til, hvor tallene er alvorlige. Den viser at det har vært en stor økning i vold og overgrep siden 2014, og det viser med all tydelighet at å prioritere denne kampen er et veldig viktig arbeid og en riktig prioritering. Her er det veldig mange tiltak, og det vi diskuterer nå – forslaget om å endre straffeloven sånn at elektronisk kontroll, såkalt omvendt voldsalarm, kan ilegges ved et besøksforbud – mener jeg er et viktig tiltak som kan bidra til å gi fornærmede en bedre beskyttelse på et tidligere tidspunkt. Det kan også fjerne noe av den menneskelige byrden som ligger, eller kan ligge, på fornærmede.

Siden 2013 har vi hatt en ordning hvor retten kan illegge kontaktforbud med elektronisk kontroll, og vi har nå god erfaring med den ordningen. Det er også noe av bakgrunnen for at det er ønskelig å gjøre en utvidelse av ordningen, og at et forslag om det ble sendt på høring høsten 2021. Vi har fått en rekke positive høringssvar, og det er bra, men høringen viser også at elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud reiser noen vanskelige spørsmål som det har vært viktig å jobbe grundig med. Vi jobber fortsatt med proposisjonen, og jeg tar sikte på å fremme et lovforslag for Stortinget så raskt det lar seg gjøre. Det er så konkret jeg kan være nå.

Jobben med å øke bruken av omvendt voldsalarm er også en del av planen til regjeringen om å satse på å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner i stort. Vi jobber med en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Den foregår på tvers av mange departementer, fordi det nettopp er så viktig at vi har med oss hele samfunnet – helsesektoren, skolen, arbeidslivet – i denne kampen, og den utsattes behov og rettssikkerhet må stå i sentrum.

En helhetlig og god samhandling mellom forvaltningsnivåer og ulike sektorer på statlig, regionalt og kommunalt nivå er en forutsetning for effektiv ressursutnyttelse og kvalitet i det arbeidet. Når det gjelder regler for varsling, har kriminalomsorgen allerede i dag

et visst ansvar for å gi fornærmede og etterlatte informasjon om straffegjennomføring, men jeg ser at det er grunn til å gjennomgå reglene om varsling. Derfor jobber departementet nå med et høringsnotat om endringer av varslingsreglene for å kunne ivareta ofrene bedre.

Ingunn Foss (H) [13:10:32]: Takk for svaret.

Rapporten fra NKVTS viser at omfanget av vold og overgrep i samfunnet er urovekkende høyt. Det må vi ta på alvor. Samtidig er det blitt rettet kritikk mot svakhet ved studien.

I Aftenposten 6. mars kunne vi lese at departementet har bedt NKVTS om å undersøke omfanget av vold og overgrep i innvandrerbefolkningen. Forskerne sier at de meldte tilbake til departementet en bekymring om at de ikke hadde nok ressurser til å få til et representativt utvalg, og at de kun har klart å undersøke omfanget blant de mest ressurssterke innvandrerne. Til tross for dette vil ikke departementet gi mer penger til undersøkelsen.

Spørsmålet er: Mener statsråden at omfanget av vold og overgrep blant innvandrere er godt nok belyst i undersøkelsen, og hva vil statsråden eventuelt gjøre for å få et bedre kunnskapsgrunnlag om vold og overgrep i innvandrerbefolkningen?

Statsråd Emilie Mehl [13:11:23]: Denne undersøkelsen er veldig viktig. Den belyser vold og overgrep i et bredt perspektiv, og samtidig tror jeg den også kommer til å være utgangspunkt for mye videre forskning. Vi er ikke ferdig med denne, men det har vært viktig å få den, bl.a. fordi vi er forpliktet internasjonalt til å gjøre sånne studier, og det er gått hele ni år siden sist.

Når vi skal jobbe videre med hvilke tiltak som kan enten forebygge disse sakene bedre eller følge opp de voldsutsatte bedre, må vi også ha det basert på kunnskap, så dette kan være et område som det blir aktuelt å se nærmere på dersom det skulle vise seg at vi ikke har fått god nok kunnskap om det.

Ingunn Foss (H) [13:12:09]: Takk for svar.

Mitt siste spørsmål gjelder at statsråden flere ganger, senest hos NTB i dag, har trukket fram samtykkelov som et av de viktigste tiltakene regjeringen jobber med. Høyre i regjering ga Straffelovrådet i oppdrag å gjøre en fullstendig gjennomgang av bestemmelsene om seksuallovbrudd i straffeloven, for å sikre at lovgivningen er dekkende. Høyre har, i likhet med Senterpartiet, flere ganger uttrykt bekymring for at å ta inn ordet samtykke vil skape flere problemer enn det løser.

Statsråden ga også i Dagsnytt 18 for et år siden uttrykk for at samtykkelov ikke vil løse alle problemer, siden det ikke er aktuelt å gjøre noe med beviskravet. Høyre mener Straffelovrådets forslag er godt, og at det

bør framgå av straffeloven at det ikke er lov til å ha seksuell omgang med noen som ikke ønsker det, og som gir uttrykk for det med ord eller handling.

Spørsmålet er: Kan statsråden være noe mer konkret på hva hun legger i begrepet samtykkelov, og om Straffelovrådets forslag er noe regjeringen vurderer?

Statsråd Emilie Mehl [13:13:05]: Nå har vi sendt forslaget fra Straffelovrådet på høring, og vi vil jobbe videre med det før vi legger fram et endelig lovforslag for Stortinget. Det er for tidlig for meg å være konkret og ta stilling til det, men jeg kan si generelt at det er viktig at vi gjør en grundig jobb når vi skal gjøre eventuelle endringer i straffeloven.

Jeg har vært opptatt av at vi ikke gjør endringer som potensielt kan bidra til å svekke offerets stilling, eller dreie fokuset i f.eks. bevisføringen mer over på offeret og offerets oppførsel eller handlinger enn det har vært tidligere. Det er et viktig element å ivareta.

Representanten sa noe om å ta ordet samtykke inn i straffeloven. Det er ikke sikkert at det er riktig måte å gjøre det på. Det er ikke noe vi har tatt stilling til eller argumentert for, men det er viktig at straffeloven gjenspeiler tydelig at det å ha sex med noen som ikke har sagt ja til det, er forbudt, og det er det målet vi jobber etter.

Spørsmål 19

Presidenten [13:14:07]: Dette spørsmålet, fra representanten Kristoffer Robin Haug til justis- og beredskapsministeren, er overført til olje- og energiministerens som rette vedkommende.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [13:14:17]: «Hurdalsplattformen sier at regjeringen skal arbeide mot innskrenking av folkestyret og menneskerettighetene og kjempe mot folkeretts- og menneskerettsbrudd uansett hvor de måtte finne sted. Norges institusjon for menneskerettigheter fremhever at det i forlengelsen av Fosen-dommen pågår et menneskerettighetsbrudd overfor reineierne på Fosen.

Er statsråden enig med NIM i at vindkraftanleggene på Fosen utgjør et pågående menneskerettighetsbrudd?»

Statsråd Terje Aasland [13:14:48]: Høyesterett har lagt til grunn at konsesjonsvedtakene fra 2013 innebærer et brudd på menneskerettighetene fordi de krenker reindriftssamene på Fosens mulighet til å dyrke sin kultur. Dette betyr at vi må fatte nye vedtak som ivaretar rettighetene til reineierne på Fosen. Regjeringen satte derfor i gang en omgjøringsprosess umiddelbart etter at dommen falt.

Representanten stiller konkret spørsmål om jeg er enig i at det er et pågående menneskerettighetsbrudd. Til det er svaret at ja, det er pågående, i den forstand at konsesjonsvedtakene ikke er endret. Høyesterett har slått fast at konsesjonsvedtakene bryter med menneskerettighetene. I dommen legger Høyesterett til grunn at utbyggingen på sikt vil føre til at reindriftssamene mister viktige vinterbeiteområder, og at vedtakene ikke inneholder tilfredsstillende avbøtende tiltak. Høyesterett kom derfor til at konsesjonsvedtakene er ugyldige. Det betyr at vi må fatte nye vedtak som ivaretar reindriftssamenes rettigheter.

Jeg vil imidlertid understreke at det pågående bruddet ikke nødvendigvis innebærer at vindturbinene må rives. Høyesterettsdommen sier ikke noe om hva som skal skje med vindkraftverkene. Etter at dommen falt, var det likevel mange som tolket den slik at Høyesterett hadde ment at vindmøllene må rives. Det er derfor verdt å merke seg at høyesterettsjustitiarius 10. januar i fjor uttalte at spørsmålet om riving falt utenfor sakens rammer. Dommen betyr heller ikke at konsesjonene til vindkraftverkene på Storøya og Roan har falt bort uten videre.

Det er dermed opp til regjeringen å følge opp dommen gjennom å fatte nye vedtak i saken. Det arbeidet er vi i gang med. Vi vil ha en tett dialog med reindriften, og kunnskapen de sitter med, vil være en viktig del av arbeidet. Dersom reindriftssamene på Fosen ser tiltak som kan iverksettes midlertidig fram til de nye vedtakene er på plass, vil regjeringen gjerne bidra til dette. Dette har jeg formidlet i mitt møte med reineierne på Fosen.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [13:16:46]: Jeg setter pris på at statsråden på vegne av regjeringen er veldig tydelig i anerkjennelsen av det pågående menneskerettighetsbruddet, og det er, som statsråden trekker opp, en meget interessant diskusjon hvordan man da skal håndtere situasjonen videre.

Ifølge flere medier ønsker regjeringen å utrede om det kan frigjøres beiteområder andre steder som kompensasjon for de tapte vinterbeitene på Fosen-halvøya, istedenfor å rive vindturbinene helt eller delvis. Dette har blitt avvist av reindriftssamene som har vunnet søksmålet mot staten.

Kan statsråden slå fast at det er uaktuelt å be reindriftssamene om å flytte, og garantere at de skal kunne fortsette å utøve sitt kultur-, nærings- og samfunnsliv i sine tradisjonelle områder på Fosen, at det ikke skal være noen utrensning av den etniske minoriteten fra dette området?

Statsråd Terje Aasland [13:17:43]: Til det vil jeg si at vi skal finne en løsning for reindriftssamene på Fosen og i Fosen. Det er viktig for regjeringen, og det er en del

av oppfølgingen av høyesterettsdommen at vi gjør det. Derfor har jeg bedt om innspill fra reindriftseierne selv om hvilke tiltak de mener kan være avbøtende, midlertidige tiltak. Vi må også fatte et vedtak som innebærer at vi kommer i en situasjon hvor man ikke bryter med menneskerettighetene, slik dommen fra 2013 fastslår. Jeg er opptatt av å gjøre dette på en god måte og også ha en god og nær dialog med reindriftsnæringen, fordi jeg tror det betyr mye for fortsettelsen.

Hva som blir utfallet av avbøtende tiltak, eller hva som skal skje med vindkraftverkene, er det for tidlig å ta noen stilling til. Jeg er som sagt opptatt av å lytte til reindriftsutøverne på Fosen. Jeg tror de sitter med mye kunnskap som det er viktig å trekke veksler på i denne saken.

Kristoffer Robin Haug (MDG) [13:18:42]: Statsråden har også uttalt at det er behov for å innhente mer kunnskap om saken. Det har blitt bekreftet at regjeringen og Sametinget skal bli enige om premissene for et utredningsprogram for reindriften på Fosen. Nå har saken vært i rettssystemet i ti år, der Høyesterett etter en samlet vurdering sier at inngrepet har en vesentlig negativ effekt på reineiernes muligheter for å dyrke sin kultur. Høyesterett drøfter også avbøtende tiltak, der effekten av bl.a. innhegning av rein, vinterføring osv. hevdes ikke å være godt nok til å hindre krenkelsene, og både Norske Samers Riksforbund og de berørte reindriftssamene i saken mener at alle avbøtende tiltak er vurdert, og at dette er ferdig utredet. Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Hva mer, eller hvilken ny kunnskap trengs å innhentes som ikke allerede finnes i saken?

Statsråd Terje Aasland [13:19:38]: Vi er opptatt av å følge opp de forpliktelsene som vi skal ivareta, og som dommen pålegger oss å ivareta.

Når det gjelder avbøtende tiltak, er ikke høyesterettsdommen entydig på det. De antyder noe, men det er viktig at vi får gjort tiltak som gjør at vi ikke er i en situasjon hvor konsesjonsvedtak bryter med menneske-

rettighetene. Det er punkt 1. Punkt 2 er å se på hvordan en skal fatte et nytt vedtak som er bærekraftig, og som står seg i ettertid. Det betyr at vi må utrede saken og fatte nytt vedtak, og det nye vedtaket må baseres på en komplett saksutredning.

Mitt utgangspunkt er at jeg skal forsøke å bli enig med Sametinget i løpet av mars om dette utredningsprogrammet. Jeg har bedt om innspill både fra reindriftseierne og fra Sametinget om dette. De ønsker bl.a. å få utredet kostnadene ved å rive anlegget. Det er viktig at vi kommer videre gjennom en utredning som kan ende opp i et nytt vedtak.

Spørsmål 20

Fra representanten Rasmus Hansson til kommunal- og distriktsministeren:

«Ifølge flere medier ønsker regjeringen å utrede om det kan frigjøres beiteområder andre steder som kompensasjon for de tapte vinterbeitene på Fosenhalvøya, i stedet for å rive vindturbinene helt eller delvis. Dette har blitt avvist av reindriftssamene som har vunnet søksmålet mot staten.

Kan statsråden slå fast at det er uaktuelt å be reindriftssamene om å flytte, og garantere at de skal kunne fortsette å utøve sitt kultur-, nærings- og samfunnsliv i sine tradisjonelle områder?»

Presidenten [13:20:46]: Dette spørsmålet er trukket.

Dermed er sak nr. 2, Ordinær spørretime, avsluttet.

Sak nr. 3 [13:20:48]

Referat

Presidenten [13:20:50]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves. – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.21.

